A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU VASILIE ARHIEPISCOPUL KESARIEI KAPODOKIEI,
Aşezăminte călugăreşti către cei ce se nevoiesc în viața de obşte şi deosebi

CUVÂNT ÎNAINTE

După ce ai ales filosofia cea după Hristos, şi de poftele şi dulcețile şi grijile vieții mai presus ți-ai ridicat mintea, şi cugetul te-ai silit în tot chipul a-l despărți, şi a-l osebi de patimile cele trupeşti, de multe ori multe cuvinte ai făcut către noi, întrebând, în ce chip ar fi cu cuviință să săvârşeşti lucrul luptei, şi nicăieri să nu te prinzi de poftele cele trupeşti, care prin trup trec la suflet, şi ce întâi mai vârtos ți se cade să păzeşti, şi ce după cel dintâi, adică al doilea, şi care din bunătăți ți se cade să le râvneşti, încât cu păzirea să scapi de lucrarea celor necuviincioase, iar cu râvna să isprăveşti fapta bunătăților. Apoi încă te rugai, ca şi în scris să ți se facă descoperirea sfatului nostru pentru aceasta. Drept aceea şi noi ne-am îndemnat să nu trecem cu vederea râvna ta cea bună, ci după chipul cel după putință, şi să o sprijinim şi să o întărim prin sfătuirile cele de la noi; nu că dăm îndestulat cuvânt la pricina aceasta, ci că cuvântul care-l avem nu-l ascundem ca sub nişte țărână sub tăcere, şi cu acest chip să scăpăm de osânda cea îngrozită asupra celui ce a ascuns talantul în pământ. Pricinuire cu adevărat de poftele cele lumeşti şi de dulceți şi de griji, mai de multe ori le este oamenilor, nunta. Că nici decât pofta femeii către bărbați, sau a bărbatului către femei nu va putea cineva afla, că este pusă în firea trupului, nici mai tare, nici mai silnică. Şi prea cu cuviință.

Fiindcă are fire să se facă pentru odrăslirea fiilor. Care nuntă prea de nevoie având lucrarea, vrea şi pornirea mai puternică să o aducă asupră-le. Nici griji, că cad peste oameni mai grele, nu va putea afla cineva, decât acelea, care deodată zboară peste dânşii pentru căsătoria nunții, precum Pavel zice: (1) «Cel ce s-a însurat, grijeşte de ale lumii», fiind însărcinat cu grijile. Că cel singur, pe sineşi, şi nevoile trupului său le va suferi, sau poate şi le va defăima, putând a se pleca pe sineşi la aceasta cu lesnire; iar cel ce poartă grijă de femeie şi de copii, nu mai este stăpân socotelii sale, ci nevoie are să-i facă ei cele după plăcere, şi îndeletnicindu-se în purtarea de grijă cea pentru copii, de mult adânc de griji să se umple, pe care a le arăta, mai de lungă vreme ar fi trebuință, decât aceasta de față.

Deci cel ce pofteşte să fie slobod de legăturile lumii, de nuntă ca de nişte obezi a fugit, iar de aceasta fugind, viața sa a afierosit-o lui Dumnezeu, şi curățenia a mărturisit să o păzească, încât nici slobozenie să nu aibă el a se mai întoarce spre nuntă, ci să se țină în tot chipul de luptele cele pentru curățenie, cu firea luptându-se şi cu pornirile ei cele mai silnice. Că îndrăgitor unul ca acesta făcându-se lui Dumnezeu, şi din nepătimirea Aceluia, măcar cât de puțin, poftind să se împărtăşească, şi din duhovniceasca sfințenie, şi linştire şi netulburare şi blândețe, şi din veselia şi bucuria care se naşte dintr-acestea dorind să guste, de toată patima cea materialnică şi trupească care tulbură pe suflet, departe s-a sârguit a-şi duce cugetele; şi cu curat şi neumbrit ochi al sufletului priveşte cele Dumnezeieşti, fără de sațiu de lumina cea de acolo umplându-se. Şi după ce s-a iscusit sufletul într-acest fel de deprindere şi aşezare, se împrieteneşte cu Dumnezeu, după asemănarea cea după putință, şi îndrăgit şi prea dorit se face Lui, adică lui Dumnezeu. Fiindcă mare cu adevărat luptă şi cu anevoie de săvârşit a pătimit, şi din frământătura materiei a putut cu gândire curată şi despărțită de amestecarea patimilor cestor trupeşti să se împreune cu

Dumnezeu. Drept aceea cu cuviinţă şi cu urmare este ca cel ce într-acest fel de deprindere s-a suit prin cea mai sus zisă nevoinţă, să nu se mai tragă iarăşi prin zădărârile trupului în jos spre împărtăşirea patimilor lui, adică a trupului; nici aburii cei ce se suie de acolo primindu-i, ca de o ceaţă oarecare prea adâncă să i se înnegrească ochiul sufletului, şi să cadă din Dumnezeiasca şi duhovniceasca vedere, de fumul patimilor usturându-l ochiul minţii.

CUM CĂ SE CADE RUGĂCIUNEA A O PUNE MAI ÎNAINTE DE TOATE
CAP I

Toata fapta, iubitule, şi tot cuvântul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, îndreptar este al bunei credinţe şi al faptei bune. Că pentru aceasta s-a şi întrupat, ca într-o icoană zugrăvindu-ne nouă buna credinţă şi fapta bună, ca după putinţă fiecarele şi fiecarea privind, să râvnim chipului celui dintâi. Că pentru aceasta poartă trupul nostru, ca şi noi petrecerea Lui, pe cât este cu putinţă, să urmăm. Tu dar când vei auzi cuvânt sau faptă a Lui, nu fieştecum, prost, şi cum s-ar fi întâmplat, să auzi, ci intră în lăuntru întru adâncul privirilor; fă-te părtaş celor ce s-au dat prin învăţătură cu taină. Că (1) Marta primeşte pe Domnul, şi Maria şade lângă picioarele lui. Şi întru amândouă surorile buna osârdie; fă însă deosebire între lucruri. Că Marta slujea, gătind cele spre primirea trebuinţei Lui celei trupeşti; iar Maria, şezând lângă picioarele Lui, asculta cuvintele Lui. Una dar odihnea pe Cel ce se vedea, iar cealaltă slujea Celui nevăzut. Că era cu adevărat şi om şi Dumnezeu cel de faţă, acelaşi stăpân osârdia amândorura muierilor a primit-o; dar Marta, de osteneală strâmtorându-se, se ruga Domnului să se facă mijlocitor, ca să ia lângă sine şi pe sora ajutătoare slujbei: (2) «Zi-i – zice – ei, ca

sculându-se, să slujească împreună cu mine». Iar Domnul către dânsa: (3) „«Marto, Marto, te grijeşti şi spre multe te sileşti, ci un lucru trebuieşte. Că Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa». Că nici pentru aceasta n-am venit, ca pe aşternuturi moi să şedem, şi pântecele să-l hrănim, ci am venit ca pe voi să vă hrănim cu cuvântul adevărului şi cu vederea tainelor”. Pe una dar n-a oprit-o de la cele ce făcea; iar pe cealaltă a lăudat-o pentru acelea la care lua aminte. Deci vezi-mi pe cele două părți prin cele două muieri aducându-se în lăuntru. Pe una mai mică, fiindcă a ales slujba cea mai trupească, totuşi şi pe aceasta prea de trebuință; iar pe cealaltă mai mare şi mai duhovnicească, fiindcă s-a suit la privirea tainelor. Acestea, tu, ascultătorule, duhovniceşte le ia, şi ceea ce voieşti alege. De vrei să slujeşti, slujeşte în numele lui Hristos. Că El zicea: (4) «Încât ați făcut unuia dintru aceşti frați ai Mei prea mici, Mie mi-ați făcut». Că ori de primeşti străini, ori de odihneşti săraci, ori de te pleci cu milostivire către cei ce se află în dureri, ori de dai mână de ajutor celor ce sunt în nevoi şi în primejdie, ori de slujeşti la bolnavi, toate asupra Sa Hristos le primeşte. Iar de vrei să râvneşti Mariei, care a lăsat slujba trupului şi s-a suit la privirea duhovniceştilor vederi, curat să săvârşeşti lucrul. Părăseşte trupul, lasă lucrarea de pământ, şi facerea de bucate şi gătirea, şi şezi lângă picioarele Domnului şi ascultă cuvintele Lui, ca să te faci părtaş tainelor Dumnezeirii. Că privirea învățăturilor lui Iisus a întrecut slujba trupului.

Deci ai luat, iubitule, pildele şi dovada. Râvneşte cele ce vrei: sau să fii slujitor săracilor, sau îndrăgitor dogmelor lui Hristos. Iar de poți pe amândouă să le râvneşti, dinspre amândouă vei lua roada mântuirii. Întâi însă este cuvântul cel duhovnicesc, iar celelalte toate a doua sunt. Că «Maria – zice – partea cea bună si-a ales». De vrei dar şi tu să fii tăinuitor al lui Hristos, şi de şezi lângă picioarele Lui şi de primeşti Evanghelia Lui, vei părăsi toată viața şi fără de grijă vei petrece şi îți vei

uita şi însuşi trupul tău, şi aşa vei putea să vorbeşti cu privirile Lui, ca să râvneşti Mariei şi să câştigi slava cea preaînaltă. Iar rugând-te, vezi să nu ceri unele în loc de altele şi să mânii pe Domnul – nu bani, nu slavă omenească, nu stăpânire, nu altceva din cele ce trec – ci cere împărăția lui Dumnezeu şi toate cele spre trebuința trupului El ți le va da ție, precum zice Însuşi Domnul (1) «Căutați împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi acestea toate se vor adăuga vouă». Iar ale rugăciunii, iubitule, două sunt chipurile: unul al slavosloviei cu smerenia minții; iar al doilea al cererii – mai jos decât celălalt. Rugându-te, dar, nu veni îndată spre cerere. Iar de nu, îți pârăşti voirea ta, că de trebuință fiind silit, te rogi lui Dumnezeu. Începând, dar, rugăciunea, părăseşte-te pe sine-ți, femeia, copiii; lasă pământul, treci peste cer, părăseşte toată zidirea, şi văzută, şi nevăzută, şi începe de la slavoslovia Celui ce a făcut toate; şi când Îl vei slavoslovi pe El, nu te rătăci cu mintea încoace şi încolo, nici nu grăi născociri elineşti, ci din Sfintele Scripturi alege, zicând: „Bine Te cuvintez pe Tine, Doamne, Cel îndelung răbdător şi suferitor de răutăți, Cel ce în fiecare zi îndelung mă rabzi pe mine cel ce greşesc, şi ne-ai dat nouă tuturor stăpânire de pocăință. Că pentru aceasta taci şi ne suferi pe noi, Doamne, ca să Te slavoslovim pe Tine, Cel ce iconomiseşti mântuirea neamului nostru, uneori prin frici, alteori prin sfătuiri, alteori prin prooroci, iar mai pe urmă prin venirea Hristosului Tău ne-ai cercetat pe noi. (2) Că Tu ne-ai zidit pe noi şi nu noi, Tu eşti Dumnezeul nostru”.

Iar când vei slavoslovi din Scripturi, precum poți, şi vei trimite laudă către Dumnezeu, atunci începe cu smerenia minții, şi zi: „Eu, Doamne, nu sunt vrednic înaintea Ta să grăiesc, căci foarte păcătos sunt”. Şi chiar dacă nu ştii ceva întru sineți rău, aşa ți se cade să zici. Că nimeni nu este fără de păcat, fără numai singur Dumnezeu. Că multe păcătuind, cele mai multe nici nu le pricepem. Pentru aceasta, zice Apostolul (3) «Nimic nu ştiu întru

sinemi, dar nu întru aceasta m-am îndreptat», adică multe păcătuiesc şi nu pricep. Drept aceea şi Proorocul zice: (4) «Greşelile cine le va pricepe»; deci dar nu minți, de te vei numi pe sineți păcătos. Că de vei pricepe, şi cu însăşi aceasta păcătuieşti, cu a zice că „nu sunt păcătos”, ci mai vârtos zi că „mai mult decât toți păcătoşii sunt eu, care calc Dumnezeiasca poruncă care zice (5) «Când toate le veți îndrepta, ziceți că netrebnici robi suntem. Că cele ce am fost datori să facem, am făcut»”. Aşa ți se cade a socoti de-a pururea, că adică netrebnic sunt, (6) şi iarăşi, «cu smerenie unul pe altul socotind a fi mai de cinste decât pe sine». Roagă-te, dar, lui Dumnezeu cu frică şi cu minte smerită. Şi când întinzi cuvânt de smerită cugetare, şi zici: «Mulțumescu-ți Doamne, că îndelung ai răbdat pentru păcatele mele, şi până acum nepedepsit m-ai lăsat. Că eu cu adevărat vrednic fusesem demult să pătimesc nenumărate rele, şi să fiu lepădat de la fața Ta, dar iubirea Ta de oameni cea suferitoare de rele a răbdat îndelung asupră-mi, mulțumescu-ți, deşi nu sunt îndestulat spre mulțumirea suferirii Tale de rele». Şi când cele două părți ale slavosloviei şi ale smereniei minții le vei împlini, atunci de aici cere ceea ce ți se cuvine să ceri, nu bogăție, precum mai sus am zis, nici slavă pământească, nici sănătate a trupului. Că El te-a zidit pe tine şi se îngrijeşte de mântuirea ta, şi ştie cum fiecăruia îi este de folos, ori să fie sănătos, ori să fie bolnav, ci cere precum ți s-a poruncit, Împărăția lui Dumnezeu. Că pentru trebuința trupului tău, precum mai sus am zis, El se îngrijeşte. Că de prea mare cuviință este Împăratul nostru şi se mânie dacă cineva mic lucru îi va cere, dacă cineva din noi pentru cele ce nimic nu i se potriveşte cere de la Dânsul. Să nu aduci dar asupră-ți mânie în vremea rugăciunii tale, ci cere-ți lucruri vrednice Împăratului Dumnezeu. Cerând însă cele vrednice lui Dumnezeu, să nu te depărtezi până ce (nu) vei lua. Că aceasta însemnând zice Domnul în Evanghelie (1) «Cine din voi are prieten şi va merge către dânsul la miezul nopții şi-i va

zice lui: Prietene, dă-mi împrumut trei pâini că mi-a venit un prieten din cale şi nu am ce să-i pun lui înainte, şi acela din lăuntru va răspunde: Nu-mi face mie osteneală, că iată uşa s-a încuiat şi copiii mei sunt cu mine în pat, nu pot să mă scol să-ți dau ție? Zic vouă: deşi nu-i va da lui sculându-se pentru că îi este lui prieten, dar pentru obrăznicia lui sculându-se îi va da lui câte îi trebuie».

Pildă ne dă nouă Domnul ca să ne învețe pe noi să fim în credință tari şi obraznici. Că pildă ia de la om către om ca să te înveți a nu te slăbi vreodată, că dacă vei cere şi nu vei lua să nu te depărtezi până ce nu vei lua. Însă, precum am zis mai sus, de ceri cele ce Dumnezeu voieşte, şi să nu zici că „păcătos sunt şi nu sunt auzit”. Căci ca să nu te deznădăjduieşti, pentru aceasta zice: «Deşi pentru că îi este lui prieten, nu-i va da lui, totuşi pentru obrăznicia lui îi va da lui câte îi trebuie». Deci măcar o lună de va trece, măcar un an, măcar vreme de trei sau de patru ani, măcar mai mulți ani, până ce nu vei lua, să nu te depărtezi, ci cu credință cere, totdeauna binele lucrând. Că de multe ori vreunul din noi la tinerețe s-a ținut de curăție, apoi a intrat în lăuntru dulceața, s-au mişcat poftele cele după fire, a slăbit rugăciunea, s-a pus peste tinerețe vin, s-a prăpădit curățenia şi s-a făcut omul unul în loc de altul. Aşa prefacerile se fac fiindcă nu stăm împotriva patimilor cu socoteală vitează. Trebuie dar cineva datoriile cele dinspre partea sa să le aducă toate, dar să stăruie către Dumnezeu ca să-i ajute lui. Că dacă cineva pentru moliciune se va da poftelor şi se va vinde pe sine vrăjmaşilor, acestuia Dumnezeu nu-i ajută, nici nu îl ascultă. Că mai înainte apucând, prin păcat s-a înstrăinat pe sineşi de la Dumnezeu. Că cel ce voieşte să fie ajutat de Dumnezeu, nu lasă să nu-şi facă datoria, iar cel ce nu-şi lasă a-şi face datoria nu este lăsat niciodată de Dumnezeiescul ajutor. Trebuie dar în nimic să nu fie osândit de a sa conştiință, şi aşa să cheme Dumneziescul ajutor. Să cheme însă nu cu lenevire, nu cu mintea răspândită

încoace şi în colo, că unul ca acesta nu numai că nu va lua cererea, ci şi mai mult va întărâta pe Stăpânul. Că dacă înaintea unui boier stând cineva şi vorbind, cu multă frică stă nerăspândit având şi ochiul cel dinafară şi cel dinlăuntru al sufletului, ca nu cumva să se primejduiască, cu cât mai mult înaintea lui Dumnezeu trebuie a sta cu frică şi cu cutremur, toată mintea avându-o întinsă către El singur, şi altundeva nicăieri, că El nu numai pe omul cel dinafară îl vede, ca oamenii, ci şi pe cel din lăuntru îl priveşte. Deci dacă aşa vei sta, precum se cade, înaintea lui Dumnezeu, şi cele de la sineți toate le vei împlini, să nu te depărtezi până ce nu vei lua cererea ta. Iar de eşti osândit de conştiința ta ca un nebăgător de seamă, şi dacă cu răspândire stai la rugăciune, putând fără răspândire să stai, să nu îndrăzneşti a sta înaintea lui Dumnezeu, ca să nu se facă rugăciunea ta spre păcat. Iar dacă slăbindu-te de păcat, fără de răspândire nu poți să te rogi, pe cât poți sileşte-te pe sineți şi îngăduieşte stând înaintea lui Dumnezeu, mintea către Dânsul avându-o şi adunându-o la sineți, şi Dumnezeu iertare face, că nu din nebăgare de seamă, ci din slăbiciune nu poți sta precum se cade înaintea lui Dumnezeu. Dacă aşa te sileşti pe sineți la tot lucrul bun, să nu te depărtezi până ce nu vei lua cererea ta, ci cu îndelungă răbdare bate în uşa Lui, cerând cererea ta. (1) «Că tot cel ce cere, ia – zice – şi cel ce caută află, şi celui ce bate i se va deschide». Că ce altceva vrei să dobândeşti, decât numai mântuirea cea după Dumnezeu?

Vrei să te înveți iubitule, cum au răbdat îndelung sfinții şi nu se deznădăjduiau? Pe Avraam când era mai tânăr l-a chemat Dumnezeu, şi din pământul asirienilor l-a mutat în Palestina, zicându-i lui: (2) «Ție îți voi da pământul acesta şi seminției tale după tine şi ca stelele cerului aşa va fi sămânța ta care nu se va număra». Şi a trecut mult număr de ani, şi s-a omorât firea lui, şi sfârşitul era înaintea uşilor şi nu a zis că „Doamne, de-a pururea îmi făgăduieşti mie copii şi mai înainte îmi spui că voi fi tată al

tuturor neamurilor; moarte îmi sunt mişcările firii mele pentru bătrâneţe, şi Sara femeia mea nu mai suferă ceva femeiesc pentru bătrâneţe; apoi mincinoasă este făgăduinţa. Că doi bătrâni, ce fel de nădejde să mai avem?”. Nu a zis acestea, nu a gândit, ci rămânea neclătit cu credinţa; şi cu vârsta îmbătrânea, iar [cu] nădejdea întinerea; şi trupul spre slăbiciune venea, şi deznădăjduire [îi] pricinuia, iar credinţa [îi] întărea şi sufletul şi trupul. Dumnezeu, zice este Cel ce S-a făgăduit Stăpânul firii şi în alt chip să se facă nu se poate. El este [Cel] care şi cele cu neputinţă putincioase le face. (3) ”Căci toate le face şi le preface precum voieşte.”(Amos 5,8) Urmează credinţei lui Avraam! Când dar a slăbit firea şi moarte s-au făcut mişcările, atunci a înviat făgăduinţa lui Dumnezeu. Primeşte pildele. Dar noi un an ne rugăm şi ne depărtăm; doi ani postim şi încetăm. Deci să nu slăbim dinspre făgăduinţa lui Dumnezeu. Căci Cel ce S-a făgăduit acelui să înmulţească sămânţa lui, şi nouă ni S-a făgăduit când vom cere să ne [împlinească] dea cererea noastră. Că zice: (4) “Veniţi către Mine toţi cei osteniţi şi însărcinaţi şi Eu vă voi odihni pe voi.” (Matei 11,28 ?) Că departe fiind tu de Dânsul, când te şi osteneai şi erai însărcinat cu sarcina cea prea grea a păcatului, făcându-I-se milă de tine, te-a chemat ca să te uşureze de sarcină, şi odihnă de aici înainte să-ţi dăruiască; şi tu nu-L crezi. [Totuşi] Dar însă măcar deşi vom voi să tăcem, suntem mustraţi de ştiinţa noastră. Căci nu că nu-l credem ca şi cum n-ar putea să ne odihnească, ci ne sfiim să ridicăm peste noi jugul Lui cel bun şi uşor, şi [astfel] prin uşa cea strâmtă să intrăm în Împărăţia Cerurilor. Căci alegem mai mult să purtăm sarcina păcatelor şi prin patimile cele dezmierdătoare pe calea cea largă să călătorim şi prin uşa cea lată să intrăm întru pierzare. “Dar de multe ori, zice, am cerut şi nu am luat.” Negreşit că rău ai cerut sau fără credinţă, sau cu răspândirea minţii, sau cele ce nu-ţi erau de folos de multe ori ai cerut, dar nu ai stăruit. Căci scris este: (1)“Că întru răbdarea voastră

agonisiți sufletele voastre.” (Luca 21,19) (2)”Cel ce va răbda până în sfârşit acesta se va mântui.” (Matei 10,22)

Ştie Dumnezeu inima celor ce se roagă. “Dar [de] ce, zice, are Dumnezeu trebuință de cererea noastră? [Oare] nu ştie de ce avem trebuință? Ce trebuință este [oare] dar de cerere?” Ştie cu adevărat Dumnezeu de ce avem trebuință şi toate cele trupeşti bogat ni le dă nouă spre desfătare, (3) „Şi bun fiind plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți, şi soarele Său răsare peste cei buni şi peste cei răi” (Matei 5, 45 şi mai înainte de a cere noi. Dar credința, şi isprăvile faptei celei bune, şi Împărăția Cerurilor de nu le vei cere cu osteneală şi stăruire multă, nu le iei. Că trebuie mai întâi să doreşti şi după ce vei dori să ceri întru adevăr cu credință şi cu răbdare, datoriile cele din partea ta toate împlinindu-le, în nimic judecat fiind de ştiința ta, căci sau cu lenevire sau cu nebăgare de seamă ceri, şi atunci să iei când voieşte Domnul. Căci mai bine decât tine ştie cele ce-ți sunt de folos. Şi poate pentru aceasta întârzie să-ți dea, cu înțelepciune iconomisind stăruirea ta lângă [către] Dânsul; şi ca să cunoşti ce este darul lui Dumnezeu şi să păzeşti ceea ce ți s-a dat cu frică. Că tot lucrul pe care cu multă osteneală îl câştigă cineva se sileşte să-l păzească ca nu [cumva] pierzându-l pe dânsul să piardă şi multa sa osteneală, şi Darul lui Dumnezeu lepădându-l nevrednic să se facă de viața cea veşnică. Căci ce [l-]a folosit pe Solomon de a luat degrabă darul înțelepciunii şi l-a pierdut?

Deci nu te împuțina cu sufletul de nu vei lua degrabă cererea. Căci de ar fi ştiut Bunul Stăpân că degrabă luând darul nu-l vei pierde, gata ar fi fost şi mai înainte de a-l cere tu să ți-l dea. Iar acum purtând grijă de tine, face aceasta. Căci dacă cel ce a luat talantul şi la păzit întreg, numai pentru că nu la neguțătorit s-a osândit, cu cât mai vârtos se va osândi cel ce l-a pierdut? Acestea dar ştiind, ori mai degrabă ori mai cu zăbavă de vom lua să rămânem mulțumind Domnului. Căci toate câte le face Stăpânul pentru a noastră mântuire le iconomiseşte. Numai noi

să nu ne împuținăm sufletul şi să nu încetăm din cerere. Căci pentru acesta a spus Domnul pilda pentru văduva, care prin stăruirea ei a plecat pe judecătorul cel fără de lege, ca şi noi prin stăruire să luăm cererile noastre. Căci de aici şi credința noastră şi dragostea cea către Dumnezeu se arată când şi neluând degrabă, rămânem mulțumindu-I. Deci să-I mulțumim Lui de-a pururea ca să ne învrednicim să dobândim veşnicele Lui bunătăți. Căci Lui I se cade slava în vecii vecilor. Amin.

PENTRU STĂPÂNIREA GÂNDURILOR, ŞI CUM CĂ NU RĂU ESTE TRUPUL, PRECUM UNII AU SOCOTIT. CAPITOLUL II

Mai întâi dar trebuie să stăpânim în tot chipul gândul, trează punând cercetarea minții peste dânsul, ca să nu lase pe suflet prin pornirile cele fără socoteală să se plece cu lesnire spre tragerile cele într-o parte şi-ntr-alta ale trupului. Că vederea trupului este ochiul, iar vederea sufletului este mintea cea de o fire cu el. Dar nu ca un lucru într-altul, ci acelaşi lucru este şi sufletul şi mintea, putere oarecare firească fiind a părții celei cuvântătoare a sufletului şi nu din afară adusă în lăuntru într-însul. Căci când sufletul mişcând partea cea înțelegătoare a sa, care fireşte este semănată într-însul de Sfânta Treime care l-a făcut pe dânsul, se sfătuieşte cele cu cale cuviincioase, atunci scapă de supărările trupului. Şi văzând mai înainte pornirile lui cele fără rânduială, şi oprindu-le, în liniştirea cea cuviincioasă lui petrece, şi prin îndeletnicire fără de sunet la privirile cele după fire vine, cu aceasta, (adică cu partea cea înțelegătoare), la Sfânta şi închinata Treime, după cât este cu putință, întins privind şi socotind neapropierea dumnezeieştii slave, pentru covârşirea strălucirii, limpezirea fericirii, nemărginirea

înțelepciunii, înfigerea netulburării şi neînvăluirea, firea cea nepătimaşă şi nemişcată. Că celui ce nimic nu poate să i se întâmple nenădăjduit, fiindcă are ca într-o comoară cunoştința şi a celor ce sunt, şi a celor ce vor să fie a tuturor şi este apucat de toate şi le are pe toate sub mână, şi nimic nu poate măcar cât de puțin să-i stea împotrivă, sau să-i caute asupră; acestuia cu urmare este să aibă liniştire şi netulburare de-a pururea. Fiindcă întâmplările cele fără de veste ale lucrurilor celor nenădăjduite au fire a pricinui tulburări în mințile oamenilor. Drept aceea pe cel ce nu-l supără nici o răutate ci tot binele şi toată fapta cea bună îi urmează, acesta poate să se veselească după cuviință cu veselie neclintită şi fără de sfârşit. Că următoare este binelui şi faptei celei bune, veselia, precum Proorocul zice: Veseli-se-va Domnul de lucurile Sale.

De sufletul cel ce îşi păzeşte partea sa cea înțelegătoare cu trezvire şi cu lucrările cele cuviincioase, acesta şi la privirile cele mai sus zise va ajunge şi năravul său spre îndreptare şi dreptate, şi podoabă şi pace îl va deprinde. Iar când va înceta de a socoti şi de a privi curat spre privirile cele cuviincioase, atunci patimile trupului sculându-se ca nişte căinişori fără rânduială şi semeți, care şi-au pierdut pe mai marele lor, mult latră asupra sufletului şi în multe chipuri se apucă să-l rupă, fiecare din patimi, împărțind spre sine-şi puterea lui cea viețuitoare. Că eu îndoită socotesc că este puterea sufletului, cu toate că unul şi acelaşi este: una viețuitoare a trupului, iar cealaltă privitoare a celor ce sunt pe care cu adevărat şi cuvântătoare o numim. Dar însă pe puterea cea viețuitoare, fiindcă este amestecat sufletul cu trupul, fireşte pentru amestecarea aceasta, şi nu din voire o dă. Că precum soarele după ce străluceşte, nu este cu putință să nu lumineze pe acel lucru, peste care a adus razele, aşa [şi] sufletul cu neputință este să nu facă viu pe trupul acela în care se va afla. Iar puterea cea privitoare în voie are mişcarea. Deci dacă totdeauna îşi găteşte pe partea sa cea văzătoare şi cuvântătoare

ca să privegheze precum Proorocul zice: „Nici va dormita cel ce te păzeşte” Ps. 120,3, îndoit potoleşte patimile trupului. Şi cu privirea la cele mai bune şi bine potrivite la care se îndeletniceşte şi cu netulburarea trupului luându-se seama, le înțelepțeşte şi le potoleşte. Iar dacă îndrăgind nelucrarea, pe privire nemişcată o va avea, cu prilej aflând patimile trupului pe partea cea viețuitoare şi împărțind-o, fiindcă nimeni nu este mai mare şi nu o opreşte, la ale sale porniri şi lucrări pe suflet l-au tras. Încât patimile trupului sunt cu adevărat silnice când nu lucrează socoteala care este întru noi; dar sunt supuse şi plecate, când socoteala le pune la rânduială şi le chiverniseşte. Drept aceea nu este vrednic de defăimare trupul celor ce vor să judece drept pentru dânsul. Că se cade nu descoperirea sfătuirii să surpăm, ci socotelile cele rele ale celor ce rău socotesc pentru trup. Că precum, iubitule, bun este calul, şi cu cât va fi la fire mai iute şi mai fierbinte, cu atât este mai bun, dar are trebuință de cel ce să-l poarte în frâu şi să-l chivernisească, fiindcă este lipsit de socoteală. Iar după ce-l încalecă călărețul cel ce-i poartă frâul, el se va ispiti să-şi arate firea.

Deci dacă călărețul va iconomisi pornirile dobitocului după cum se cade, şi luişi spre folos l-a purtat, şi scopul ce l-a avut l-a câştigat, şi el însuşi s-a păzit nevătămat, şi dobitocul s-a arătat prea bun la purtat. Iar când călărețul rău va purta pe mânz, şi mânzul de multe ori s-a abătut din drumul cel mare, şi în drum rău a căzut. Şi văzând, uneori şi pe însuşi călărețul l-a trântit, şi primejdie amândorura se face nebăgarea de seamă a călărețului. Aşa şi la suflet şi la trup se socoteşte. Că trupul, pornirile cele fireşti le-a luat nu necuviincioase ci spre oare şi ce negreşit bune şi de folos. Dar de socoteală este lipsit trupul ca să se cinstească cu darurile socotelii sufletului. Că dacă sufletul va iconomisi pornirile trupului după cum se cade, şi pe dânsul l-a mântuit şi el afară de primejdii este. Iar dacă se va lenevi de stăpânire, şi de somnul trândăvirii stăpânindu-se, va lăsa purtarea în frâu a

trupului şi trupul ca un lipsit de socoteală din cărarea cea dreaptă se abate, şi pe suflet în greşeli deopotrivă l-a încurcat, nu din a sa răutate, ci pentru nebăgarea de seamă a sufletului. Că de ar fi fost patimile sufletului în acest fel, ca să nu se poată domoli de suflet, trupul ar fi avut pricinile cu bună-cuvântare; iar dacă multora s-au făcut supuse, [celor] care s-au silit să le biruiască, fără de vină este trupul celor se apucă să-l învinuiască, ca pe un începător al răutății, iar de defăimare este vrednic pentru nebăgarea de seamă, cel ce a slăbit stăpânirea trupului (adică sufletul) care nici el nu are fireşte răul în sine, ci pentru lipsirea binelui în rău vine. Că răutatea inimii alt [ceva] nu este decât numai lipsire a faptei bune.

CĂ NU SE CADE ÎNTÂLNIRILE MUIERILOR SĂ SE FACĂ FĂRĂ DE PAZĂ
CAP 3

Pentru stăpânirea gândurilor şi pentru înfrânarea patimilor trupului, şi pentru răsfățarea şi alinarea omului celui dinlăuntru, şi pentru privirea şi silința celor ce i se cuvin, din destul pe cât a fost cu putință am zis mai sus. Trebuie însă nu numai gândurile a le stăpâni, ci şi de vorba lor pe cât este cu putință a ne depărta, mai ales câte apropiindu-se de noi şi întru aducerea aminte a patimilor aducându-ne, ne tulbură şi ne amestecă gândul, şi războaie şi lupte pricinuiesc sufletului. Că războiul care fără de voie cade peste noi, nevrând trebuie să-l primim. Iar de voie a ni-l face nouă înşine prea fără de socoteală este. Că în cel dintâi, şi de se va birui cineva, poate iertare va dobândi (măcar că ferească Dumnezeu pe nevoitorii cei după Hristos) iar într-acesta a se prinde cineva, lângă aceea că este de râs, s-a lipsit şi de iertare. Trebuie dar şi de vorbele şi întâlnirile muierilor, pe cât este cu putință să fugim, de nu vreo nevoie oarecare netrecută ne-ar fi silit spre întâlnire. Încă şi vreo nevoie de ne va ajunge,

ca de foc trebuie să ne ferim, şi prea iuţi şi grabnice despărţirile să le facem. Că ia seama ce zice pentru aceasta înţelepciunea: „Va lega cineva foc în sân şi hainele lui nu le va arde; sau va călca cineva pe cărbuni de foc şi picioarele lui nu le va arde?” (Pildele lui Solomon 6,27-28).

Iar de zice cineva că dintru a se întâlni cu muierile, şi din a petrece împreună mai multă vreme nu se vatămă, acesta sau nu s-a împărtăşit de firea bărbătească, şi este un lucru prea de mirare, în mijlocul amândorura firilor stând (precum spun că sunt famenii cei din naştere, de vom zice că şi aceia au nepătimire şi nepoftire către muiere. „Că pofta famenului este stricând fecioria fetei”, zice înţeleptul «Sirah 20,3»), sau deşi s-a împărtăşit, înecat fiind de patimi nu simte, asemenea fiind cu cei beţi sau şi cu cei ieşiţi din minte, care cele mai cumplite pătimind, socotesc că sunt afară de pătimire. Cu toate acestea să zicem ceea ce nu este de zis, adică că este cineva de nu se îmboldeşte de patimă bărbătească, dar deşi el nu pătimeşte, însă nu va putea şi pe alţii a-i pleca cu înlesnire [să creadă] că nu pătimeşte. Iar nefiind nici o ispravă la mijloc, a sminti pe cei mai mulţi, mi se pare că nu este fără de primejdie celui ce face aceasta. Apoi încă şi alta este cu putinţă să vadă cineva, că măcar deşi bărbatul nu primeşte vătămare în gânduri, dar nu şi pentru muiere se va prigoni cu noi, că şi ea afară de patimile trupului este şi de multe ori aceea neputincioasă fiind la cuget, şi patima repede avându-o, a pătimit oarece spre cel ce fără de păzire a făcut întâlnirile. Şi el [cu] adevărat nu s-a rănit, dar a rănit de multe ori, precum nu ştie. Şi ca şi cum cu prefacere de dragoste duhovnicească muierea des venind la călugăr, începe prin ochi a se umili de păcat şi prin căutături neînfrânate cu chipul aproapelui a se paşte şi pe fecioara cea din lăuntru, pe care mai ales Mirele [?] o iubeşte, cu gânduri necurate o strică. Deci dar ca nimic din cele zise să nu se întâmple, trebuie a ne păzi de este cu putinţă şi cu totul desăvârşit, iar de nu, dar măcar

de cele dese şi lungi vorbe şi întâmplări ale muierilor nu că urâm neamul - să nu fie, nici că ne lepădăm de rudenia lor; ci mai ales şi povăţuim şi folosim după putinţă pe toată muierea cu adevărat, care este împărtăşită firii omeneşti, dar mai ales pe cele ce au primit luptele pentru curăţenie, ca pe unele ce se nevoiesc asemenea ca noi. Iar de întâlnire de ferim ca nu a patimii de care ne-am lepădat, şi pe care am oprit-o, să se facă aducere aminte.

CUM CĂ SE CADE PUTEREA TRUPULUI A MĂSURA ÎNFRÂNAREA; ŞI CUM CĂ BUN LUCRU ŞI LEGIUIT ESTE LUCRAREA TRUPULUI
CAPITOLUL IV

Cu urmare este însă şi pântecele a-l stăpâni. Căci împilarea pântecelui, este muncirea patimilor; iar muncirea patimilor este netulburarea şi alinarea sufletului; iar alinarea sufletului este izvor prea foarte roditor de fapte bune. Iar înfrânare a pântecelui prea bună este aceea, care se măsoară de fiecare după puterea trupului. Că unora şi pătimirea cea lungă fără de pătimire s-a arătat şi odihnă mai mult decât osteneală [li] s-a părut, pentru tăria şi neslăbirea alcătuirii şi puterii trupului. Însă ceea ce acestora a fost de suferit, altora pricină de primejdii s-a făcut. Că a trupurilor de trupuri atâta osebire va afla cineva câtă osebire poate afla a aramei şi a fierului de gătejile cele uscate. Drept aceea înfrânare trebuie a alege după măsura puterii ce este în cineva. Că fapte bune care se isprăvesc numai cu sufletul, toate tutror asemenea se vor rândui, precum blândeţile, milostivirea, smerenia minţii, bunătatea, iubirea de fraţi, nevicleşugul, iubirea de adevăr, îndurarea, dumesnicia [blândeţea], iubirea de oameni. Că pe acestea le zicem că sunt fapte bune alese ale sufletului. Fiindcă spre câştigarea lor şi isprăvirea, nici un ajutor nu aduce trupul sufletului fără numai că s-a făcut lui ca un loc de sfat

pentru socoteala acestora. Iar înfrânare fiecăruia se va hotărî după puterea trupului, încât nici mai puțin decât îi este puterea să se ostenească, nici la cele mai presus de putere să se întindă. Că şi aceasta mi se pare că trebuie să socotim, ca [cumva] nu cu trecerea peste măsură a înfrânării stricând puterea trupului, deşert şi nelucrător să-l facem spre faptele cele bune. Că Dumnezeu făcând pe om nu a vrut cu adevărat să fie el deşert şi nemişcător, ci să fie lucrător de cele cuviincioase, fiindcă în Rai a poruncit lui Adam să-l lucreze şi să-l păzească (Facere 2,15) (că deşi oarecare privire şi înțelegere înaltă se află la graiul acesta, dar însă şi însăşi chiar însemnarea lui vrednică este de urmare şi de sârguință). Iar după căderea de acolo a hotărât ca întru sudoarea feții să mănânce pâinea (Facerea 3,19). Iar cele zise către Adam, cum că tuturor celor născuți dintr-însul s-a zis, arătat este de aici. Că moartea o a hotărât adevăratul Dumnezeu asupra aceluia zicând: „Pământ eşti şi în pământ vei merge”. Dar toți cei ce s-au făcut dintr-însul, s-au făcut părtaşi asemenea ca dânsul patimii. Trebuie dar nimic să nu izvodim [născocim, a face] afară de fire şi de hotarele Făcătorului de bine al firii, ci rămânând întru acestea să avem trupul lucrător nicăieri cu ieşirile din măsură slăbănogindu-l. Că aceasta mi se pare, că este al iconomiei celei preabune, adică a urma hotărârilor celor aşezate.

Afară de aceasta, şi din mai multe mărturii ale Dumnezeieştii Scripturi putem să întărim cuvântul. Că Dumnezeiasca Scriptură porunceşte să lucrăm şi să ne mişcăm cu trupul, şi mai mult să sprijinim slăbiciunea altora, decât să avem trebuință de ajutorul celor de alții. Iar să veştejim trupul şi să-l slăbănogim prin topirile cele peste măsură, nicidecum. Şi pentru aceasta martor prea vrednic de credință îți voi da pe Sfântul Pavel, care în unele locuri zice, (II Tesaloniceni, 3, 11; şi 7,6). Auzim că oarecare între voi umblă fără de rânduială, nimic lucrând; şi şederea fără de lucru au hotărât-o că este nerânduială.

Că zice, nu am umblat fără de rânduială între voi, nici în dar pâine n-am mâncat de la cineva ci întru osteneală şi nevoinţă ziua şi noapte lucrând. Şi ce e mai mult decât aceasta, (Fapte 20,34) Trebuinţelor mele şi celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea. Şi într-alt loc iarăşi, (II Tesaloniceni 3, 12) Ca lucrând, zice, pâinea sa să mănânce. Şi iarăşi într-alt loc, (I Tesaloniceni 4,11) Să vă liniştiţi, şi să faceţi ale voastre, şi să lucraţi cu mâinile voastre. De toată trufia se cade să fie scăpat călugărul, pe calea cea de mijloc cu adevărat şi împărătească mergând, spre vreo parte nicidecum să se abată, nici odihna iubindu-o, nici cu covârşirea înfrânării de nici o treabă făcându-şi trupul. Că de ar fi fost bine, să fie cineva slăbănog cu trupul, şi să zacă mort cu suflare, acest fel negreşit ne-ar fi făcut pe noi din început Dumnezeu. Iar fiindcă nu ne-au făcut aşa, negreşit ceea ce au cunoscut că este bine, aceasta au şi făcut. Iar dacă ceea ce a fost bine, aceasta ne-a făcut pe noi, apoi greşesc cei ce lucrul cel bine făcut, după cât este cu putinţă, nu-l păzesc.

Una dar să ia seama nevoitorul bunei credinţe, de nu cumva răutate prin nebăgare de seamă sau încuibat în suflet; de nu cumva trezirea, şi întinderea minţii cea cu de-adinsul către Dumnezeu a slăbit; de nu cumva sfinţenia duhului, şi luminarea ceea ce s-au făcut acolo în suflet s-au întunecat. Că dacă bunătăţile ce le zice stau în floarea lor, nicidecum nu vor avea vreme patimile trupului să se scoale asupra. Fiindcă sufletul se îndeletniceşte la cele de sus, şi nu dă trupului vreme, ca să se scoale patimile. Că dacă când gândim noi la ceva de multe ori în viaţă cu socoteală în tine, şi vederea, şi auzul nelucrătoare au rămas, şi tot sufletul de gândirea aceea se ţine, lăsând simţurile pustii, cu cât mai mult dacă Dumnezeiasca dragoste ar fi înflorit în sufletul nostru, nici cât de puţină vreme nu vom avea de a gândi la patimi. Iar dacă cumva acestea şi puţin se vor ridica asupra, degrabă se vor alina de mărimea minţii sufletului. Cu ce e mai bine, spune-mi, să fim asemenea ca pomii cei bine

roditori, care şi singuri sunt bogaţi, şi pe alţii cu rodurile cele frumoase îi veselesc, sau să fim ca ierburile cele ce se veştejesc de arşiţa soarelui şi de neplouare, şi să fim precum zice Proorocul, (Isaia 51, 20) Ca o sfeclişoară pe jumătate coaptă, care nici la trebuinţele sale nu poate sluji, (şi mai ales că avem de la fire deplină puterea căutării noastre.) Şi pe jumătate, adică numai cu sufletul, iar şi cu trupul să lucrăm filosofia? Că de am fi fost afară de trup, de nevoie ar fi fost numai cu sufletul să lucrăm cu silinţă cele bune. Dar fiindcă îndoit este omul, îndoită trebuie să fie şi lucrarea cea cu silinţă a faptei celei bune, că prin ostenelile trupului, şi prin nevoinţele sufletului se isprăveşte. Iar osteneli ale trupului nu este şederea fără de lucru, ci însuşi lucrul.

Trebuie încă şi aceasta a lua seama, ca nu cu pricinuire trebuinţei trupului spre slujirea dulceţilor să ne alunecăm. Că de ar fi fost cu putinţă, în lipsa de-a pururea petrecând, să facem lucrurile cele cuviincioase trupului, aceasta ar fi fost prea bun lucru. Dar fiindcă foarte a puţine trupuri este, cu acest fel de chip al vieţii să nu cază, trebuie şi a posti cu măsură, şi ajutorul cel prea de nevoie a-l da trupului, încă într-acest fel, nu dulceaţa povăţuind înaintea bucatelor, ci socoteala să hotărască cu de-adinsul trebuinţa ca un doctor iscusit care fără împătimire vindecă neputinţa cu doctoriile cele cuviincioase. Că acest fel de aşezare de se va face în suflet, numai cel ce se împărtăşeşte de hrană decât cel ce nu se împărtăşeşte nu se va arăta al doilea în filosofie, adică în nevoinţă, ci pentru scop pe cea dea pururea nu numai postire, ci şi nemâncarea o au isprăvit; iar pentru purtarea de grijă a trupului are lauda iconomiei celei prea bune. Că nu are obicei căutarea trupului cea cu măsură şi înfrânarea, să aprindă poftele, şi neîmpilate să facă patimile. Că acest obicei este al lăcomiei şi al desfătării. Şi acestea s-au zis cât se poate ca din legile firii, şi din mărturiile Dumnezeieştii Scripturi să întemeiem pricina ce ne este acum pusă înainte spre luarea de

seamă. Dar fiindcă se cade nu numai cu sfătuirile cuvintelor să întărim cele zise, ci şi cu pilde din lucruri să încredinţăm sfătuirea, acum la însăşi viaţa Mântuitorului mă voi duce, pe care, cu trupul petrecând, înaintea tuturor celor ce vor să vieţuiască cu bună credinţă, chip de faptă bună şi pildă o au pus, ca ceilalţi privind la acele pilde, pe chipul cel asemenea să-l tipărească în vieţile lor, nicăieri nerăzvrătind chipul cel dintâi prin schimbarea urmării. Căci, cum că pe viaţa Sa Mântuitorul o a pus icoană a petrecerii celei prea bune înaintea tuturor celor ce vor să se plece Lui, auzi-L pe Dânsul arătat învăţând aceasta, (Ioan 12, 26) Că de slujeşte, zice, cineva mie, mie să-mi urmeze, nu urmarea cea cu trupul arătând, (că ar fi fost tuturor cu neputinţă aceasta, fiindcă Domnul acum se ştie că este în ceruri cu trupul.) Ci urmarea cea cu de-amănuntul a vieţii, după cât se poate.

Cum dar Mântuitorul nostru a vieţuit? Şi cum a petrecut? (I Petru 2,22) Păcat adevărat n-au făcut. Că cum dreptatea s-ar fi biruit de păcat? Şi cum minciuna ar fi stăpânit pe adevăr? Şi cum puterea s-ar fi înfrânt de slăbiciune? Sau cum lucrul, care nu este, pe cel ce este l-ar fi biruit? Că Dumnezeu pururea este, şi al estimei hotar nu are, şi sfârşit nu primeşte. Iar păcatul, niciodată cu adevărat nu este, nici întru al său ipostas să înţelege, ci în cei ce-l fac pe dânsul mai mult, decât în cei ce pătimesc rău, pentru lipsirea binelui avându-şi fiinţa, întuneric gândit se închipuieşte prin strâmbătăţi, iar de lumina dreptăţii se risipeşte. (Ioan 1, 5) (Că lumina întru întuneric luminează.) Şi atâta stă, cât stau fărădelegile. Că după ce încetează faptele cele rele, şi fiinţa păcatului împreună piere. (Psalm 1, 39) Că căuta-se-va, zice, păcatul lui, şi se va afla; (Evrei 1, 16-17) Măcar deşi pedeapsa cea pentru păcate este păstrată celor ce păcătuiesc, şi netrecută munca cea pentru strâmbătăţi. Păcat dar n-au făcut (Is 53, 9) nici s-au aflat vicleşug în gura lui. Iar ale îndelungii răbdări şi ale suferirii de rele, şi ale bunătăţii, şi ale blândeţii, şi ale iubirii de

oameni şi ale milostivirii, şi ale smereniei minții, şi ale priceperii, şi în scurt, a toată fapte bună multe pilde au dat, care în Evanghelie curat s-au grăit. A îndelungii răbdări şi a suferirii de rele au dat pildă cu aceea, că suferea bântuielile jidovilor, care de-a pururea acoperea răutățile cele dintâi cu întrecerile cele de al doilea; şi că-i mustra pe ei încet, numai cât să-i oprească de la rău; iar a răsplăti şi a-i pedepsi, nicicât de puțin, ci se silea cu facerile de bine să biruiască pe cruzimea lor, şi cu dările bunătăților pre mărimea răutății. Şi cea mai de pe urmă, cruce a primit pentru cei ce l-au răstignit. Iar ale blândeții şi ale milostivirii pilde au dat cu aceea, că pe toți îi primea cu bunătatea cea cuviincioasă lui, şi îndrăzneală de vorbă da nu numai oamenilor celor îmbunătățiți, ci încă şi celor ce iubesc şi sunt obişnuiți a face cele prea de ruşine. Că aşa curvele şi vameşii se apropiau, nu ca boala înverşunării, sau a iubirii de argint să o crească, ci ca boala sufletului să o curățească. Şi nu se ascundeau, pentru ştiința răutății mai mult, decât îndrăzneau pentru nădejdea vindecării. Că aflau ei şi cercarea cu lucrul mai înalte decât nădejdea. Dar ale iubirii de oameni şi ale milosârdiei lui care sunt pilde? Acelea, (Matei 15, 32) că uneori în pustie celor ce erau slăbiți de foame, masă îndestulată de-a gata le punea, îndoit ospătându-i şi cu trebuința cea îndestulată şi cu aflarea cea minunată. Iar alteori, (Matei 9, 36) că pentru cei ce zăcea se milostivea, că erau supărați şi lepădați ca nişte oi ce nu au păstor, şi tămăduia neputințele trupeşti, şi îndrepta vătămări de mădulare şi betejiri. Încă izbăvea şi boale sufleteşti, şi legături nedezlegate de păcate, şi încurcături de silnice tocmeli, pe care către tatăl păcatului, adică către diavolul le-am făcut. Iar ale smereniei minții cât sunt de mari pildele? (Matei 13, 55) Că nu numai au primit a se îmbrăca cu trup, ci şi al unor părinți, fiu, despre o parte s-au făcut, iar despre alta s-au socotit; s-au făcut adică al maicii, şi s-au socotit al celui ce s-a zis tată. Iar a priceperii aceea este pildă, că acum mustra pe saduchei, (Matei

22, 25 şi 16, 21) care se ispitea să-şi râdă de înviere, prin plăsmuirea celor şapte fraţi, care au murit însuraţi cu una şi aceeaşi muiere. Acum iarăşi pe ucenicii fariseilor împreună cu irodianii îi ruşinau, când întrebarea despre amândouă părţile prăpăstuitoare punând-o înainte, deci se cuvine adică să dea dajdie Cezarului, sau nu; răspuns primeau bine potrivit, care putea despre amândouă părţile să prindă nebunia lor, fiindcă poruncea nu să dea, ci înapoi să dea. (Matei 22,21) Că daţi, zice, cele ale Cezarului, Cezarului. Fiindcă banul al Cezarului era, al căruia chip şi scrisoare o avea deasupra.

Şi cele mai mari fapte bune ale sufletului acestea sunt, şi cu nemărginit număr mai multe decât acestea. Iar ale trupului, cât sunt de mari şi câte? Pentru care mai ales se aduce mai înainte şi pilda. (Luca 2, 51) În vârsta cea dintâi părinţilor supunându-se, toată osteneala trupească cu blândeţe şi cu supunere împreună o purtau. Că bărbaţi fiind, drepţi cu adevărat şi bine credincioşi, dar săraci şi nu îndestulaţi de cele de nevoie ale vieţii, (şi martor este ieslea, care a slujit Naşterii celei cinstite.) Cu cuviinţă petrecea cu osteneli ale trupului neîncetat, agonisindu-şi loruşi trebuinţa cea de nevoie cu acest chip. Iar Iisus acestora supunându-se, precum zice Scriptura, negreşit şi cu a purta împreună osteneli, arată supunerea. Iar mergând înainte, stăpâneştile şi Dumnezeieştile faceri de bine descoperindu-le, şi ucenici de aceea alegând, şi împărăţia cerurilor socotind a o propovădui, nu într-un unghi zăcând, şi fiind slăbănog cu trupul, de slujba de la alţii având trebuinţă, ci acum călătorind, şi umblând pe jos dea pururea, ucenicilor întraceeaşi dată slujind, precum El a zis: (Luca 22, 27) Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujeşte; şi, (Matei 20,28) precum Fiul omului n-a venit ca să-I slujească Lui, ci ca să slujească; (Ioan 13, 5; 25, 2) Acum iarăşi spălând picioarele ucenicilor. Şi iarăşi întru învăţătură zăbovindu-se multă vreme, şi loc din loc schimbând fără de preget pentru mântuirea noastră

le făcea. (Matei 21, 7) Iar pre dobitoc numai odată se vede că s-a suit, şi pe acesta puţină vreme, nu ca să odihnească trupul, ci ca cu lucrurile să pecetluiască proorocia. Dar oare apostolii ce? Au nu Stăpânului au urmat? Au nu întru osteneli petreceau de-a pururea? Ia seama la Pavel că lucra neîncetat, călătorea întins, mergea pe mare, se primejduia, se învifora, se gonea, se bătea, se împroşca cu pietre, la toate ispitele era de ajuns, pentru osârdia sufletului şi pentru tăria trupului. Iar dacă pentru ieşirea din măsuri strica puterea trupului, nu s-ar fi încununat pentru acestea. Bine dar este ca cineva vieţii Stăpânului, şi ucenicilor lui şi Apostolilor, şi prin faptele bune cele sufleteşti, şi prin nevoinţele cele trupeşti, să-şi dea trupul lucrător, ca să slujească faptele celor preabune. Că al sufletului lucru este, ca să aleagă din bunătăţi, câte şi cu împreună lucrarea trupului să săvârşesc; iar al trupului, să lucreze acelea, pe care sufletul le-a ales. Iar de va slăbi trupul spre lucrare, pe jumătate sfârşită este isprava, fiindcă în voie se ascunde ca o odraslă, ce se veştejeşte în sânurile pământului, şi nu creşte spre trebuinţa acestora, pentru care a şi răsărit.

Dar, zice, şi Domnul nemâncare îndelungată a suferit. Şi Moise încă nimic mai puţin, şi Ilie Proorocul. Dar şi acesta ia seama, că Domnul nostru numai odată a făcut aceasta; încă şi Moise şi Ilie asemenea. Iar în cealaltă vreme toată, cu rânduiala cea cuviincioasă chivernisindu-şi ei trupul, şi lucrător pe acesta făcându-l şi cu osteneli şi cu nevoinţe petrecând de-a pururea, aşa faptele cele bune ale sufletului prin împreună lucrarea trupului le-au strălucit, pe viaţa cea lucrătoare pecete lucrătoare şi săvârşire a petrecerii celei duhovniceşti făcându-o. Aceasta Moise, aceasta şi Ilie, aceasta încă şi însuşi Ioan, după ce cu iconomie negrăită petrecerea cea de mulţi ani o a făcut în pustie; iar după împlinirea iconomiei, la locul cel împodobit a venit, şi propovăduia şi boteza, care sunt lucruri ale faptei, şi din îndrăzneala cea către Irod şi-a săvârşit nevoinţa. Aceasta şi tot

numărul sfinților, şi Iisus însuşi a făcut, întru lucrare petrecând. Încât despre toate părțile este arătat, şi din legile firii, şi din învățătura Dumnezeieştilor Scripturi, şi din cele lucrate de toți sfinții, şi din petrecerea Mântuitorului nostru, şi din canonul vieții binecredincioşilor, că e bine şi de folos să se întărească cineva mai mult decât să se slăbănogească cu trupul, şi să-l arate pe acesta lucrător faptelor celor bune, decât să-l facă de bună voie nelucrător.

Cum că se cuvine călugărul să facă lucrurile cele cuviincioase
Cap. 5

Însă se cuvine călugărul să lucreze lucrurile cele cuviincioase, câte de toată precupia şi de grijile cele mai lungi şi de câştigul cel de ruşine sunt slobode; câte sub acoperământul casei noastre rămânând noi, mai de multe ori pot să se săvârşească, ca şi lucrul să se împlinească şi liniştea să se păzească. Iar de va urma ceva pentru trebuința cea de nevoie şi afară sub văzduh a săvârşi lucrul, nici aceasta nu va opri pe filosofie. Că filosoful cel cu luare aminte pe trup avându-l loc de nevoință, şi lăcaş al sufletului temeinic, măcar în târg de se va întâmpla să fie, măcar în zbor, măcar în munte, măcar în țarină, măcar între mulțime multă, în mănăstirea cea firească locuieşte, în lăuntru adunându-şi mintea, şi filosofând cele cuviincioase lui. Căci cu putință este şi în casă şezând cineva, afară să se rătăcească cu gândurile; şi în târg fiind, dar trebuindu-se ca în pustie să fie, şi către sineşi, şi către Dumnezeu numai întorcându-se, şi neprimind prin simțuri tulburările care cad asupra sufletului din lucrurile acestea simțite.

Cum că nu se cuvine cu toți oamenii împreună să petreacă fără de pază călugărul

Cap. 6

Dar nici tuturor oamenilor a se încredința pe sineşi, nici a se dezgoli, nici a se descoperi fără de păzire nu se cuvine. Că mulți pânditori are cel ce petrece după Dumnezeu, şi pe înşişi cei prea de aproape ai săi de multe ori iscoditori vieții sale îi are. Trebuie dar nu fără de cercare a face întâlnirile cele către cei de afară. Că dacă Mântuitorul, precum zice Evanghelia, nu se încredea pe Sineşi tuturor, că Însuşi, zice, Iisus nu se încredea pe Sineşi lor[1]. Dacă Acela cel fără de prihană, Cel nevinovat în ceva, Cel drept, Cel ce este tot faptă bună, nu se încredea, cum noi cei păcătoşi, cei lesne alunecăcioşi, cei ce nu călătorim bine de-a pururea după scop – una pentru slăbiciunea cea firească, iar alta pentru cei ce cu vicleşug şi fără slăbire se luptă cu noi –, cum noi, zic, dându-ne pe sine la oameni iscoditori, nu vom trage peste noi rele clevetiri şi vom înfige în sine smintelile? Că de multe ori cei răi şi pe cele ce se fac bine se ispitesc să le clevetească, şi nu suferă a lăsa neprihănite nici cele prea mici greşeli.

Trebuie, dar, cu păzire a face vorbele cu cei de afară. Că li se întâmplă lor şi altă oarecare patimă din neştiința socotelilor spre cei ce s-au depărtat de lume. Că socotesc ei că nu socoteala s-a schimbat a celor ce şi-au schimbat petrecerea, ci cum că firea lor cea omenească li s-a prefăcut; şi nu judecă pe călugări, că întru aceleaşi patimi se învârtesc ei, dar cu puterea sufletului şi cu înstrăinarea ce dinspre dulceți le stăpânesc pe dânsele; şi socotesc că cu totul au lipsit patimile de la firea trupului lor. Drept aceea, şi măcar cât de puțin de va greşi din bine cel duhovnicesc, îndată toți, şi cei ce mai înainte erau prea fierbinți

---

[1] Ioan 2, 24

lăudători şi cinstitori, amari clevetitori se fac, şi se vădesc pe sineşi că nici mai înainte nu făceau laudele adevărate. Că precum un luptător de va aluneca, îndată luptătorul cel împotrivă i se scoală asupră-i lovindu-l, şi mai surpându-l pe dânsul, aşa şi aceia, când vor vedea pe cel ce vieţuieşte întru nevoinţa faptei bune, că puţin ceva a greşit din bine, năvălesc asupră-i cu ocări şi cu clevetiri lovindu-l ca şi cu nişte săgeţi, nesocotind în sine că ei în fiecare zi de nenumărate săgeţi ale patimilor se rănesc; iar nevoitorii faptei celei bune, măcar că de cele asemenea patimi sunt împresuraţi, dar sau puţin oarece, sau nimic de multe ori de acestea nu se supără; şi mai ales că pe luptătorul împotrivă mai cu mare repezire decât aceia îl primesc. Fiindcă călugării au mărturisit că se vor lupta cu potrivnicul şi mare lucru socoteşte vicleanul că este de va birui pe călugări, precum iarăşi, de va fi biruit de călugări, rană cumplită îi aduce. Fiindcă cu totul desăvârşit şi cu toate părţile faptei bune s-au biruit. Iar războiul cel către cei ce s-au dat pe sineşi lumii, este nebăgat în seamă – una că cei mai mulţi dintr-înşii singuri de sine aleargă spre a lor biruire şi vătămare, amăgindu-se spre păcat de dezmierdările şi poftele cele de multe feluri, şi fără de osteneală dându-i lui biruinţa cea asupra lor; iar alta, că şi cei ce se par că puţin se împotrivesc păcatului, prin grijile cele de multe feluri cu lesnire se trag înapoi de la nevoinţă, şi întorcând dosul şi neslăbit lovindu-se, multe şi de ruşine răni ale biruirii şi vătămării poartă asupra lor.

Iar dacă cumva oarecare a şi silit năpădirea grijilor celor lumeşti, şi a putut să privească împotriva războiului vicleanului, totuşi nu acest fel de lupte a suferit, ci cu multă şi nemărginită măsură decât cele călugăreşti mai jos. Că cel lumesc se sileşte să stăpânească cele ce sunt ale sale drepte, şi cu sfadă se nevoieşte în prigonirile cele pentru lucrurile acestea de acum; iar călugărul şi pe cele drepte ale sale le lasă celor ce se prigonesc, plinind

porunca care zice că «de la cel ce ia ale tale nu le cere[2]». Cel lumesc, de s-ar fi bătut, împotrivă bate, şi de i s-ar fi făcut strâmbătate, împotrivă face strâmbătate; şi cu acest chip socoteşte că este întocmai. Iar călugărul rabdă până întru atâta, până ce se satură cel ce-i face strâmbătate, sau şi cel ce-l bate. Şi călugărul pe toate dulcețile trupului se sileşte să le stăpânească; iar cel lumesc în sațiul dulceților petrece. Cum dar şi nevoitor se va putea socoti cel lumesc, asemănându-se cu călugărul? Şi ia seama şi la alta, care obişnuiesc a pătimi cei ce sunt dați la viața aceasta, când cercetează cele pentru călugări: căci când călugărul, din îndelungata nemâncare va socoti că e bine să sprijinească trupul cu hrană, ca pe un fără de trup şi nematerialnic îl vor, sau să nu se împărtăşească de hrană, sau de prea puțină.

Şi de vor vedea pe călugăr că nu cu totul fără de milă se află către trup, ci măcar în parte oarecare îşi mângâie lipsa, îl ocărăsc şi îl clevetesc, şi mâncăcioşi şi lacomi îi numesc, pe ocara şi batjocura cea împotriva unuia asupra tuturor întinzând-o, nesocotind că ei de două ori, iar unii dintr-înșii şi de trei ori pe zi mâncând bucatele cele mai grase şi mai unsuroase şi de mare greutate de cărnuri umplându-se, şi mulțime de vin fără de măsură turnând într-înşii, aşa cască gura spre mese, ca nişte câiniciori, care după multă nemâncare s-au slobozit din legături. Iar cei cu adevărat nevoitori, şi hrană uscată întrebuințează, şi puțin au cu slăbiciune hrănirea, şi pe toată ziua o dată, care au hotărât cu rânduială să viețuiască, şi aceasta cu măsură şi cu pricepere mănâncă, cu cuviință în vremea mâncării trebuința o dau trupului cu bună îndrăzneală a conştiinței. Pentru aceasta se cade să nu se judece slobozenia noastră de altă conştiință[3]. Că dacă noi prin dar ne împărtăşim, ce ne hulim pentru cele ce noi mulțumim, nemâncarea şi hrana cea proastă cu atâta veselie

---

[2] Luca 6, 30

[3] 1 Corinteni 10, 29-30

primind-o, cu câtă veselie nici aceia nu primesc gătirea cea prea strălucită şi de tot felul a mesei celei cu multe bucate? Iar de este vreunul din oamenii cei ce s-au zis cunoscut pentru priceperea şi evlavia lui, şi se cucerniceşte de viaţa noastră, cu acesta a ne împărtăşi de masă cu luare aminte, de va fi trebuinţă de aceasta, nu este fără de socoteală.

Cum că nu se cade dese şi fără de cercare să facem ieşirile afară

Cap. 7.

Dar se cade nici cu pricinuire de cercetare şi de întâlnire a fraţilor, să nu facem multe şi dese ieşirile afară. Că este şi aceasta o aflare diavolească, fiindcă se ispiteşte vrăjmaşul ca prin acest fel de meşteşugire să slăbănogească statornicia şi rânduiala vieţii noastre, şi în iubire de dulceţi, şi în nestatornicii de multe feluri de gânduri să ne arunce. Ci cu linişte îndeletnicindu-ne cu noi înşine, să luăm seama şi să îndreptăm greşelile sufletului. Că cel ce de curând cu voinţa lăsat lumea, pentru plecarea către cele bune lăudat este, dar încă nu are săvârşirea faptelor celor bune; de multe ori încă nici au socotit chipul isprăvirii lor, ci are trebuinţă ca la linişte cercetându-se pe sineşi, să privească pornirile şi mişcările sufletului cele fără de rânduială, şi împotriva acestora vitejeşte să se nevoiască, şi cu gândurile cele mai bune şi mai înalte să îndrepteze nerânduielile. Că rânduiala sufletului este semnul faptei bune. Drept aceea cel ce totdeauna este întru ieşirea în afară în mutări din loc în loc, şi gândirea şi luarea aminte a sufletului pururea o vântură şi o revarsă, şi spre dulceţile trupului a căuta câte puţin se obişnuieşte, cum va putea să se vadă pe sineşi sau să cunoască cele ce nu sunt bune sau spre starea ceea ce se cade să se mute când el sufletul încă îşi zădăreşte spre prietenii pătimaşe?

Trebuie dar în linişte să rămână mai de multe ori şi să rabde fiecare în lăcaşul său ca să-l aibă pe acesta mărturie a statorniciei năravurilor. Dar însă nu de tot să fie încuiat , ci ieşirile afară cele de nevoie cu bună îndrăzneală să le facă, în care nimic conştiinţa nu-l mustră, şi pe cei ce sunt mai buni şi mai folositori fraţi pentru iscusinţa cea adevărată a petrecerii să-i cerceteze, pilde de fapte bune din întâlnirea cea de folos luând, măsurate, precum am zis, şi nevinovate ieşirile afară făcându-le. Că de multe ori şi trândăvia care se face în suflet, ieşirea afară risipind-o, iarăşi ca şi cum a se întări şi a răsufla puţin dându-i îi face cu osârdie să se apropie de luptele cele pentru buna credinţă. Iar dacă cineva pentru că nu iese afară din căscioara sa, înalt va cugeta, să ştie că se îngâmfează pentru lucru deşert. Că nici a nu ieşi afară, singură aceasta nu este lucru bun, sau a ieşi la vreme, adică cu pricină, ştie a face bun sau rău pe om, ci judecata cea temeinică spre bine şi neclătită, sau împotrivă lesne schimbare face bun sau rău. Iar dacă cineva, după ce a întemeiat cu tărie în suflet binele, şi cu nevoinţa cea de multă vreme a luat ştiinţa ocârmurii patimilor şi a domolit desfrânările cele trupeşti şi a înfrânat nerânduielile cele sufleteşti şi bizuindu-se frâului socotelii, va vrea să facă ieşirile afară mai dese spre zidirea şi cercetarea fraţilor, pe unul ca acesta îl va şi îndemna mai mult cuvântul spre ieşirea afară, ca făclia punându-se în sfeşnic, tuturor lumina povăţuirii celei bune să o dea; numai de se va bizui ca şi cu cuvântul şi cu lucrul, şcoală de fapte bune va putea să se dea pe sine celor ce îl întâlnesc, şi aşa se va întări pe sineşi precum apostolul a zis «Nu cumva altora propovăduind însumi netrebnic să mă fac» (I Cor. 9, 27).

Cum că nu se cade să dăm călugărilor celor nestatornici îndrăzneală şi slobozenie de vorbă, ci şi de aceştia să ne ferim

Cap. 8

Trebuie însă să ne ferim şi de cei nestatornici, şi care uneori către unii, şi alte ori către alţii din fraţi se duc, şi cu umblări neîncetate şi neastâmpărate totdeauna colindă mănăstirile şi cu pricinuire ca şi cum de dragoste duhovnicească îşi împlinesc voile trupului, neavând în suflete nici un lucru statornic, nici întărit, nici cu bună rânduială, nici cu pricepere împodobit, ci tot ce este iscoditor şi cu rău nărav, plin de răspândire a minţii şi de nesocoteală, de vicleşug şi de făţărnicie, de cuvântare mincinoasă şi de linguşire amăgitoare, aceştia la limbă sunt nepedepsiţi, iar la pântece neînfrânaţi, iar la suflet totdeauna zburători şi vânturători, gânduri având asemenea cu zburarea liliecilor, care gânduri nicăieri nu privesc drept, ci zboară şovăit şi lesne învârtit, alta la începutul pornirilor celor dintâi arătând, şi la alta prin prefacerea cea lesnicioasă a socotelii afară de toată nădejdea ajungând mult târându-se, şi nimica sorind înainte.

Asemenea încă sunt şi cu dobitoacele cele ce aleargă împrejurul morilor, care mult umblând într-acelaşi loc pururea se află, şi trupul adevărat se osteneşte, iar peste locul cel scurt nicidecum nu trece. Şi aceea totdeauna în patimile trupului ca întru tină tăvălindu-se nimic nu sporesc înainte spre înălţimea cea duhovnicească, ci aleargă un rotocol fără de capăt, de-a pururea învârtindu-se împreună cu poftele şi dulceţile trupului şi de la aceleaşi la aceleaşi iarăşi mergând şi din robia cea rea neslobozindu-se, pentru răutatea voinţei. Aceştia chipul oii punându-l înainte amăgire celor ce-i văd, în lăuntru ascund vulpea cea lacomă şi cu rău nărav şi plină de vicleşug. Pe mulţi încă să silesc şi ai răsturna în răutatea cea deopotrivă, câţi de ocârmuirea socotelii fiind lipsiţi cu înlesnire se alătură la cel ce vine, şi la cel ce rău îi povăţuieşte, aceasta socotindu-o ei că este bună, pe care cineva ar fi învăţat-o sau drept, sau cu închipuire de drept. Şi pe aceştia dar se silesc să-i tragă în prăpastia lor, pe

răzvrătirea acelora socotindu-o a fi cuvânt de îndreptare al lor şi pe însoțirea răutății, micşorare a greşealelor. De aceea trebuie în tot chipul să ne ferim, ca nici pe alții să nu-i vatăme prin smreduirea ciumei celei sufleteşti, şi ei dinspre toate părțile împiedicați fiind, măcar târziu oarecând să se întoarcă spre bine, pe ruşine luându-o dascăl, şi pe întoarcerea dinspre dânşii acelor îmbunătățiți sfătuire, ca să fugă de răutate. Că aceasta şi Pavel a învățat (1) (2 Tesaloniceni), zicând pentru cei ce nu lucrează nimic, ci umblă iscodind, pe acesta zice, însemnându-l, „şi nu vă amestecați cu dânsul ca să se ruşineze”. Cum că nu se cade călugărul nici de cum să poftească cliros (adică rânduială bisericească), sau stăpânire peste frați.

Capitolul 9.

Iar cliros, sau stăpânire peste frați nicidecum nu se cuvine. Că diavolească este boala aceasta şi vina iubirii de stăpânire. Care este semn al răzvrătirii celei dintâi a diavolului căci şi el de această patimă s-a prăbuşit în căderea mândriei. Şi cel ce este de patima aceasta stăpânit deopotrivă ca şi acela boleşte. Apoi şi zavistuitori, şi sfăditori, şi pârâtori, şi fără de ruşine, şi clevetitori, şi măgulitori, şi izvoditori de rele, şi afară de cuviință smeriți, şi la petreceri proaste supuşi, şi trufaşi şi de multă tulburare plini această patimă pe cei ce i-a robit îi face. Că unul ca acesta zavistuieşte pe cei vrednici, şi îi cleveteşte pe aceştia, le va ruga (dori) de multe ori şi moarte ca pentru lipsa celor îndemânatici spre lucrul acesta spre dânsul să vină alegerea şi hotărârea; şi se va linguşi pe lângă cei ce pot ai da soartă, şi pentru aceasta va fi supus la proaste şi de rob petreceri. Şi se va semeți asupra celor mai de jos, de-i vor sta împotrivă. Vicleşuguri dar va face, tulburări, supărări nenumărate va avea şi linştea sufletului o va risipi şi Dumnezeul păcii va fi gonit de la el, neavând unde să se odihnească. Cunoscând dar paguba, să

fugim de această poftă necuvioasă. Iar dacă cumva Dumnezeu va alege pe cineva spre unele ca acestea, ştie meşterul cel bun cu ce chip va şi da pe cel vrednic, noi nicidecum neştiindu-ne pe sine, că am umblat după acest fel de lucru, sau cât de cât am luat în suflet pofta aceasta. Căci boala preacumplită este a sufletului şi aceasta, şi cădere din bunătăţi.

Cum că nu se cade să râvnim bunătăţile privind spre slava deşartă.
Capitolul X

De slava deşartă se cuvine foarte să fugim, care nu ne depărtează de osteneli mai înainte de a ne osteni, că ar fi fost răutate mai mică, şi după osteneli de cununi ne jefuieşte, vrăjmaşul cel cu anevoie de prins al mântuirii noastre care îşi întăreşte pândirile asupra noastră lângă boltele cele cereşti, şi se sileşte să surpe bunătăţile cele ce şi-au întins ramurile până la ceruri. Căci când va vedea pe neguţătorul bunei credinţe, că cu multe feluri de poveri ale faptelor bine şi-au umplut corabia minţii, atunci pururea să pornindu-o, se nevoieşte să răstoarne, şi să înece corabia. Că mintea înotătorului împărăţiei celei de sus, spre cele jos şi spre slavele cele omeneşti plecându-o să privească, toată bogăţia sufletului de năprasnă o au suflat, şi temeliile faptelor târându-le la pământ, osteneala întinsă până la cer o au surpat, fiindcă au făcut să se ceară plata cea pentru osteneli de la oameni. Care trebuia numai la Dumnezeu să căutăm, şi lui să-I păstrăm isprăvile noastre, şi numai de la El să luăm cele după vrednicie. Iar noi fiindcă decât a ne sârgui la bunătăţi pentru Dumnezeu, am ales mai mult a le lucra pentru slava oamenilor, de la aceia cerând plata cea deşartă a laudei; pentru aceea cu cuviinţă şi cu dreptate cădem din Dumnezeieştile răsplătiri. Fiindcă nu pentru Dumnezeu ne ostenim, ci oamenilor ne-am făcut argaţi, de la care paguba

plăţilor în loc plăţii luându-o, ce vom mai cere şi de la Dumnezeu, căruia nimic nu am voit să-I lucrăm; şi cum că aceasta este adevărată, ascultă Sfânta Evanghelie zicând pentru cei ce lucrează bunătăţile pentru oameni.(1) „Amin zic vouă că-şi iau plata sa.”

Să fugim dar de slavă deşartă, de jefuitorul cel dulce al duhovniceştii bogăţii, de potrivnicul cel plăcut al sufletelor noastre, de molia faptelor bune, care drag jefuieşte bunătăţile noastre, care cu miere a uns otrava înşelării sale, şi minţilor oamenilor le dă paharul cel de lene, ca precum socotesc, fără de saţiu să se îmbuibeze de patima aceasta. Pentru că dulce lucru este celor nepedepsiţi, slava cea a oamenilor. Şi întralt chip încă , şi din judecata cea dreaptă, face pe cei ce s-au prins de această patimă lesne să greşească. Că cel ce pofteşte această slavă, judecăţile sale le strică, şi aceasta o socoteşte că e cinstită, care se va lăuda de cei ce s-ar întâmpla. Pentru aceasta niscaiva răi, sau lipsiţi de socoteală se vor minuna de cele rele, aceasta va face cu adevărat cel ce este lăudat, care au gândit, că judecătorii isprăvilor lui, au socotit că este bună. Încât este mărirea deşartă nu numai surpătoare faptelor bune, ci şi povăţuitoare celor rele. Pentru aceasta dar trebuie la dreapta socoteală, şi la Dumnezeu, îndreptătorul dreptei socoteli privind, pe acea cale să călătorim, pe care Dumnezeu ne va ajuta, şi măcar deşi laudă oarecare o cale ca aceasta, să nu socotim mare lucru lauda acelora, către lăudătorul cel de sus privind; ci numai să ne bucurăm împreună cu ei pentru dreapta judecată a celor bune. Şi de o defaimă alţii, nicidecum să nu ne dăm înapoi, ci să-i ticăloşim pe aceia care sunt lipsiţi de dreapta judecată, şi pătimesc întunericul minţii cel prea cumplit.

Pentu cuviincioasa vreme a cuvintelor
(adică pentru când se cade a grăi)
Cap. 11

Acestea dar sunt isprăvile cele mai mari, care nu pe cât este mărimea bunătății şi cinstei lor s-au zis, ci pe cât este măsura puterii noastre. Iar faptele cele bune care urmează pe rând, câte pe năravul cel arătat îl împodobesc, cu lesnire, socotesc, că este tuturor să le cunoască: precum vremea ce a cuviincioasă de cuvinte, şi grăirea sprea ce folos, iar spre folos va fi, să vorbim la vreme pentru fapta bună, sau după trebuința cea de față şi de nevoie să facem cuvintele, sau mai în scurt, şi pe zidirea celor ce aud. Iar celelalte cuvinte, ca pe cele ce sunt de prisos şi nefolositoare să le lăsăm.

Cum că nu se cade călugărul să privească spre glume.
Capitolul 12

De toată glume se cuvine a ne depărta. Că de multe ori se întâmplă, acel ce se îndeletniceşte întru unele ca acestea, de greşesc din dreapta socoteală. Fiindcă sufletul se revarsă spre a porni râsul, şi gândirea şi luarea aminte o strică. De multe ori încă răul înainte mergând, ci cuvinte de ruşine, şi în necuviința cea mai de pe urmă o au sfârşit. Fiindcă nu se potriveşte întru aceeaşi dată trezirea sufletului, şi revărsarea glumei. Iar dacă care cumva va fi şi trebuință, ca puțin să slăbească posomorârea, şi prin cuvinte să se arate vesel la față, fie cuvântul nostru plin de har duhovnicesc, şi dres cu sarea cea duhovnicească, ca să aducă buna mireasmă a iconomiei celei înțelepte din lăuntru, şi îndoit să veselească pe ascultători, şi nu răsuflarea, ci cu harul priceperii.

Pentru blândețe, şi cu ce chip se întăreşte dragostea.
Capitolul 13

Se cuvine călugărul să fie preaplin de blândețe. Fiindcă din duhul blândeții ori s-au împărtăşit ori pofteşte a se împărtăşi şi se cuvine ospătătorul acestea să fie asemenea cu cel ce se ospătează. Iar dacă care cumva va fi trebuință şi de asprime asupra celui ce se leneveşte, care adică este supt noi rânduit, fie cu socoteala amestecată asprimea. Că săbii întrebuințează şi omorâtori de oameni, întrebuințează încă şi doctori. Dar aceia fiindcă cu mânie şi cu cruzime poartă în mâini sabia lor, cele mai mari rele decât toate le fac, pe cei de un neam omorându-i; iar aceştia fiindcă cu socoteala vin la lucrarea cea cu sabia, prea mult dintru aceasta folosesc. Că pe cei ce se primejduiesc îi izbăvesc. Aşa şi cel ce cu socoteală au hotărât a se aspri, prea mult au folosit pe acesta, asupra căruia au făcut asprimea, lenevirea sau răutatea îndepărtându-o. Iar cel ce este stăpânit de patima mâniei, nimic sănătos nu săvârşeşte. Iar cum că şi celor ce se grijesc de blândețe li se cuvine asprimea cea la vreme cuviincioasă, arătat este de aicea (1). Că Moise fiind mărturisit că este mai blând decât toți oamenii, când a chemat vremea, s-a asuprit, şi la atâta pornire a venit, încât cu omorârea celor de o seminție a hotărât asprimea (1) odată adică, când făcea vițelul: iar altădată, (2) când s-au pângărit cu Belfegor. Drept aceea este cu putință şi blând să fie, şi cu socoteală să aprindă, şi bunătatea blândeții să nu o strice. Iar a rămâne nemâniat, sau când este trebuință a nu se aspri, aceasta va fi trândăvirii firii, nu a blândeții. Iar blândețea are fire oarecum a-i urma şi suferirea de rele. Şi cu nimic mai puțin întru cei cu adevărat blânzi, iar nu cu greutate răniți la nărav, şi bunătatea este amestecată, că bunătatea este materia blândeții. Iar aceasta împreună fiind amestecate şi împreunate, pe cea mai bună decât toate faptele bune, adică pe dragoste o săvârşesc.

Pentru pricepere.
Capitolul 14

Mai înainte însă decât toate cele ce se fac se cuvine să povățuiască priceperea. Că fără de pricepere tot orice se pare a fi bun spre răutate se întoarce, pentru nepotrivirea vremii şi necumpănirea. Iar dacă socoteala şi priceperea hotărăşte celor bune vremea şi cumpănirea, un minunat folos se face din întrebuințarea acestora, şi celor ce dau şi celor ce iau.

Pentru credință şi nădejde.
Capitolul 15

Iar mai înainte de toate acelea, la care ne ispitim, să povățuiască credința cea către Dumnezeu, şi împreună să urmeze nădejdea cea bună, ca cu credință, puterea să o sprijinim, iar cu nădejdea cea bună, către cele bune să ne facem osârduitori. Că nici ispitirea oamenilor la cele bune fără de ajutorul cel de sus nu se va săvârşi, nici darul cel de sus peste cel ce nu se sileşte nu va veni: ci amândouă trebuie să fie amestecate, şi silința cea omenească şi ajutorul ce se pogoară de sus prin credință spre săvârşirea faptelor bune.

Pentru smerita cugetare
Cap. 16

Însă pentru toate cele ce se isprăvesc de noi, sufletul pricinile isprăvii către Stăpânul Dumnezeu să le aducă, nimic cât de puțin socotind că isprăveşte din puterea sa. Că o astfel de aşezare are fire a face în noi pe smerita cugetare. Iar smerita cugetare este păzitoare de comoara faptelor bune. Acestea să-ți fie ție de la noi, precum ar fi putut cineva zice, semințe ale cuvintelor celor pentru fapta bună. Iar tu luând acestea de aici, multă fă-ne nouă roada, şi împlineşte cuvântul înțelepciunii (3)

care porunceşte să dăm celor înțelepți pricini ca mai înțelepți să se facă.

În câte chipuri gândurile cele rele se alcătuiesc în suflet Cap. 17

Fiindcă mai înainte am cercetat pentru gânduri, dar nu am despărțit în câte chipuri gândurile cele rele răsar peste cugetele cele drepte, acum şi aceasta să adăugăm am socotit cu cuviință, ca să fie prea desăvârşit cercetarea părții. Două dar chipuri sunt cu care gândurile cele necuviincioase supără pe cugetele cele drepte, sau că sufletul pentru a sa nebăgare de seamă, se rătăceşte la cele necuviincioase şi din năluciri în năluciri lipsite de socoteală cade; sau că cu vicleşug diavolul se ispiteşte a arăta minții necuviințe ale lucrurilor şi a o duce departe de la privirea şa luarea aminte a celor vrednice de laudă. Deci când sufletul va slăbi gândirea şi luarea aminte a minții, şi pomenirile oricare iar fi ieşit înainte şi ale oricărora lucruri ce s-ar fi întâmplat le va aduce în minte, atunci socoteala fără de iscusință şi fără de ştiință la lucrurile cele pomenite mergând, şi multă vreme întru acestea zăbovind, schimbă din rătăciri, rătăciri îndelungate, şi în pângăriciuni de multe ori şi în necuviințe ale gândurilor sfârşeşte mai pe urmă. Ci pe acest fel de nebăgare de seamă a sufletului şi revărsare, trebuie cu stăpânire a minții mai deasă şi mai grijulie a o îndrepta şi a o întoarce, şi în luarea aminte acelor bune a-l face să se îndeletnicească de-a pururea în vremea ce stă de față.

Iar când diavolul se apucă să bântuiască, şi cu multă repezire ca pe nişte săgeți înfocate pe gândurile sale se sileşte să le sloboade în suflet când el se linişteşte şi este fără tulburare, şi pe dânsul fără de veste să-l aprindă, şi pomenirile celor ce odată s-au aruncat întrânsul să le facă întârziitoare şi cu anevoie de dezlegat, atunci cu trezvie şi cu luare aminte mai cu tărie se cade să ne dăm în lături de la acest fel de pândiri, precum un luptător

care prin păzire prea cu luare aminte şi prin vrednicia trupului scapă de apucările luptătorilor împotrivă; şi în scurt, la rugăciune şi la chemarea ajutorului Celui de Sus să dăm surparea războiului şi întoarcerea înapoi a însăgetărilor. Că aceasta ne-a învățat pe noi Pavel zicând: (1) Peste toate luând pavăza credinței cu care veți putea stinge toate săgețile vicleanului cele aprinse. Deci măcar în însăşi vremea rugăciunilor de va pune în minte nălucirile cele rele, să nu se depărteze sufletul de a se ruga, nici să socotească că ale lui lucrări sunt semănăturile cele rele ale vrăjmaşului şi nălucirile izvoditorului celui măiastru, ci socotind că prin obrăznicia aflătorului răutății se face nălucirea gândurilor celor necuvioase, mai mult să întindă căderea la pământ şi să se roage lui Dumnezeu să i se risipească zidul cel rău al pomenirii gândurilor celor necuvioase, ca fără zăticnire, prin pornirea minții fără de vreme şi cu multă repeziciune să treacă către Dumnezeu nicăieri oprindu-se de năpădirile aducerilor aminte cele rele. Iar de va ținea mai mult o astfel de supărare a gândurilor pentru obrăznicia luptătorului împotrivă, nici aşa nu se cade a obosi nici pe jumătate făcute a lăsa luptele, ci până întru atâta a răbda, până când Dumnezeu văzând starea noastră împotrivă va străluci darul Duhului care pe vrăjmaş îl va izgoni, iar mintea noastră o va curăți şi de dumnezeiască lumină o va umple, şi cu linişte fără de valuri va da să slujească cugetului lui Dumnezeu cu veselie.

Către cei ce sunt puşi la rânduială în viață de obşte
Capitolul XVIII

Deci pentru fiecare călugăr şi care a îmbrățişat viața cea singuratică, în cele mai dinainte, pe cât a fost cu putință, am arătat-o – în ce chip adică sufletul deprinzându-l la bine, şi trupul după cuviință iconomisindu-l, va putea să ne închipuiască nouă pe filozoful cel adevărat. Dar fiindcă cei mai mulți călugări

petrec adunați împreună, unii altora ascuțindu-şi mințile spre fapta bună, şi prin alăturarea isprăvilor îndemnându-se pe sine spre sporirea înainte a binelui, cu dreptul am socotit că este şi acestora îndemnarea cea prin cuvinte să o aducem. Trebuie însă, după ce ei mai întâi vor cunoaşte de cât bine şi de cât de mare părtaşi se fac, aşa îndemnarea cea pentru aceasta să o primească, cu osârdie şi silință vrednică de bunătatea isprăvii să arate. Mai întâi dar la binele cel după fire se întorc, împărtăşirea şi împreună-viețuirea îmbrățişând-o. Că împărtăşire prea desăvârşită a vieții eu o numesc pe aceea în care averea cea osebită s-a scos afară, şi împotrivirea socotelii s-a izgonit, şi toată tulburarea şi sfada şi gâlcevile cu totul au lipsit, şi toate sunt de obşte: sufletele, socotelile, trupurile, şi cu câte trupurile se hrănesc şi se slujesc. De obşte Dumnezeu, de obşte neguțătoria bunei credințe, de obşte luptele, de obşte ostenelile, de obşte cununile, unul din cei mulți, şi cel unul nu singur, ci în cei mulți.

Ce lucru este întocmai cu această petrecere? Şi ce e mai fericit? Ce decât împreunarea şi unirea aceasta mai adevărat? Ce decât amestecarea aceasta a năravurilor şi a sufletelor mai dulce şi mai cu har? Oameni din osebite neamuri şi țări pornindu-se întru atâta subțirătate a unirii s-au potrivit încât un suflet să se vadă în multe trupuri, şi trupurile cele multe să se arate organe ale unei socoteli: cel slab la trup pe mulți are care împreună cu el bolesc din dragoste; cel ce este bolnav şi cade cu sufletul pe mulți are care-l tămăduiesc şi împreună îl scoală pe dânsul. Unii altora întocmai robi, unii altora întocmai stăpâni, şi în slobozenia cea cu anevoie de luptat unii altora deopotrivă arată robia cea cu deadinsul, pe care robie nu vreo nevoie a vreunei întâmplări cu de-a sila au adus-o, care de multă mâhnire celor care s-au robit, ci alegerea cea de bună voie a socotelii cu veselie au zidit-o, fiindcă dragostea supune pe cei slobozi unii altora, şi cu alegerea voinței păzeşte slobozenia. Astfel a vrut Dumnezeu dintru

început să fim noi şi pentru acestea ne-a zidit. Aceştia vin iarăşi la binele cel dintâi, acoperind păcatul lui Adam, părintele cel dintâi. Că despărţire şi depărtare şi război nu ar fi fost între oameni, de nu ar fi despărţit păcatul pe fire. Aceştia sunt următori adevăraţi ai Mântuitorului şi al petrecerii lui celei cu trupul. Că precum Acela, după ce a adunat împreună ceată de ucenici, pe toate de obşte şi pe Sineşi de obşte s-a dat apostolilor. Aşa şi aceştia celui mai mare supunându-se, mai ales cei ce păzesc bine canonul vieţii, petrecerii apostolilor şi a Domnului sunt următori cu deadinsul. Aceştia au râvnit vieţii îngerilor fiindcă însoţirea cea de obşte au păzit-o ca aceea, cu deadinsul. Nu este între îngeri ceartă, nici sfadă, nici prigonire, ci fiecare pe ale tuturor le are, şi toţi întregi la sineşi păstrează bunătăţile. Că nu e materie cuprinsă în scris bogăţia îngerilor, care are trebuinţă de tăiere, când va vrea să se împartă la mai mulţi, ci nematerialnică este averea şi a minţii bogăţia.

Şi pentru aceasta la fiecare întregi rămânând bunătăţile, pe toţi deopotrivă bogaţi îi fac, fără de prigonire şi fără de bătălie dându-le lor pe a sa avere. Că privirea binelui celui prea înalt, şi înţelegere prea arătată a faptelor bune este comoara îngerilor, la care a privi tuturor le este slobod, fiindcă fiecare ia întreagă cunoştinţa lor şi averea. Astfel sunt cei cu adevărat călugări, care nu de cele pământeşti se ţin, ci pentru cele cereşti se prigonesc şi cu împărţiri neîmpărţite aceleaşi toţi la sine fiecarele întregi ca într-o comoară le păstrează. Că averea faptei bune şi bogăţia isprăvilor este şi lăcomie lăudată, şi răpire fără de lacrimi, şi nesaţ încununat, şi cel ce nu face silă este vinovat. Toţi răpesc, nici unuia nu i se face strâmbătate, şi pentru aceasta pacea e mai mare peste această bogăţie. Aceştia bunătăţile împărăţiei celei făgăduite mai înainte le răpesc, fiindcă însoţirea şi petrecerea lor cea îmbunătăţită o pun de faţă asemănarea cu deadinsul a petrecerii şi aşezării celei de acolo. Aceştia neagoniseala desăvârşit au isprăvit-o, nimic al său, ci toate întru dânşii de

obşte avându-le. De cât de mari bunătăţi pricinuitoare s-a făcut nouă înomenirea Mântuitorului, învederat aceştia au arătat vieţii oamenilor, fiindcă firea oamenilor cea ruptă şi în milioane de părţi sfâşiată, cât despre partea lor iarăşi au adunat-o şi către sineşi şi către Dumnezeu. Că aceasta este capul rânduielii celei după trup a Mântuitorului, ca firea omenească şi către ea singură şi către sineşi să o adune, şi tăierea cea rea în multe bucăţi scoţând-o afară, pe unirea cea dintâi să o aducă iarăşi la starea ei, ca un doctor preabun, care un trup despărţit în multe părţi cu doctorii mântuitoare iarăşi îl leagă de iznoavă.

Şi acestea le-am povestit nu ca să mă arăt că sunt ceva şi cu cuvintele măresc isprăvile celor din viaţa de obşte (că nu este atâta puterea cuvintelor mele încât pe cele mari să le împodobească, ci împotrivă mai mult, încât să le şi întunece cu înţelepciunea povestirii), ci ca, pe cât este cu putinţă, să povestesc şi să arăt înălţimea şi mărimea isprăvii acesteia. Că ce ar putea fi prin asemănare deopotrivă cu binele acesta? Că unde este un părinte, urmând Părintelui celui de sus, iar fii mulţi care se silesc să biruiască unii pe alţii cu dragostea cea către cel mai mare, fii zic, care între sineşi sunt uniţi la un gând, şi pe părintele lor îl ospătează cu faptele lor cele îmbunătăţite, nu la fire scriind ei pricina împreunării, ci pe socoteala cea mai tare decât firea făcând-o începătoare şi păzitoare a unirii de legătura Duhului Sfânt întărindu-se: care icoană din cele de pe pământ vor putea avea spre arătarea bunătăţii isprăvii acesteia? Dar din cele de pe pământ nici una, ci rămâne numai cea de sus. Nepătimaş este Părintele cel de sus – fără de patimă şi acesta, cu cuvântul pe toţi trăgându-i către sine. Nestricaţi sunt fii Părintelui celui de sus –, nestricăciunea şi pe aceştia i-a făcut fii. Dragostea leagă împreună cele de sus – dragostea şi pe aceştia i-a împreunat unii cu alţii. Cu adevărat oboseşte către o astfel de tabără şi însuşi diavolul, nefiind îndestulat către atâţia nevoitori, care cu atâta sprintenire şi unire se obştesc împotriva lui şi atâta

cu dragostea sunt strânşi unii cu alții şi îngrădiți cu duhul, încât nici cât de puțin nu-i dau încăpere săgeților lui. Ia-mi seama la pătimirea cea unită a celor şapte Maccabei, şi vei afla la aceştia mai fierbinte unirea. Pentru aceştia David proorocul în cântări a strigat zicând: (1) Iată ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui frații împreună? Prin bun arătând lămurirea vieții, iar prin frumos frumusețea şi veselia cea din unirea minții şi a petrecerii. Cei ce viețuiesc această viață cu deadinsul mi se pare că au râvnit fapta bună cea prea înaltă.

Cum că se cuvine călugărul cu socoteală întărită a se apropia de nevoință, şi pentru ascultare.
Cap. XIX

Deci celor străbătători la vederea minții în povestirea cea mai dinainte a osebirilor petrecerii celor călugăreşti pe canonul petrecerii le-au hotărât cuvântul. Dar fiindcă se cuvine pentru cei mai proşti frați şi mai descoperit să arătăm canonul petrecerii pentru fiecare, spre aceasta cu adevărat ne vom şi întoarce. Trebuie dar mai înainte de toate cel ce s-a apropiat de o astfel de petrecere să aibă mintea întărită şi întemeiată şi neclătită şi judecată nepipăită de duhurile răutății şi neschimbată şi prin încredințarea sufletului să arate stare împotrivă de mucenici până la moarte, de poruncile lui Dumnezeu nedezlipiți ținându-se şi ascultarea către cei mai mari arătând-o. Că aceasta este capul petrecerii călugăreşti. Că precum Dumnezeu, Tată al tuturor şi fiind şi primind a se numi, prea cu de-amănuntul cere supunere de la slugile Sale, aşa şi cel între oameni tată duhovnicesc, cu legile lui Dumnezeu potrivind ale sale aşezăminte fără de grăire împotrivă cere ascultarea. Că dacă cel ce se dă pe sine la un meşteşug dintre cele groase, adică dintre acestea ce ne sunt nouă de trebuință spre viața aceasta de acum, în tot chipul se supune meşterului şi în nimic nu se împotriveşte poruncilor lui, nici în

cât de puțină vreme nu se desparte de dânsul, ci în toată vremea înaintea ochilor dascălului este, mâncare şi băutură şi altă rânduială de viață rabdă pe aceea pe care acela i-ar fi hotărât, cu mult mai mult cei ce vin la învățătura bunei cuviințe şi a cuvioşiei, după ce odată s-au încredințat pe sineşi că vor putea să ia de la povățuitorul lor o astfel de ştiință, toată supunerea şi ascultarea cea cu deamănuntul în toate acestora le vor aduce, şi nu vor cere cuvântul pentru cele poruncite, ci lucrul cel poruncit îl vor săvârşi. Fără numai atâta, cât, când nu ştiu ceva din cele ce sunt de folos spre mântuire, cinstit şi cu cuviincioasă cucernicie să întrebe şi să învețe. Iar toată silința omului să-i fie ca nu înălțimea sufletului prin scularea asupra dezmierdărilor să se smerească. Căci cum va mai putea încă sufletul cel ce s-a pironit jos la dezmierdările trupului să caute cu ochi slobod la lumina cea de un neam şi gândită? Pentru care trebuie mai înainte de toate la înfrânare să ne deprindem, care este păzitoare tare a curățeniei şi nu lasă mintea cea stăpânitoare să se răspândească încoace şi încolo. Că precum apa cea acoperită împrejur cu olane, de sila ce o înghesuie, dreaptă în sus merge, neavând unde să se reverse, aşa şi mintea cea omenească, ca un olan acoperit înfrânarea strângând-o dinspre toate părțile, se va ridica oarecum de firea mişcării spre pofta celor mai înalte, neavând unde să curgă. Că nici nu este cu putință să stea vreodată mintea ceea ce a luat fire de la Făcătorul să fie pururea mişcată. Şi când se opreşte a se mişca la cele deşarte negreşit cu neputință este să meargă drept la adevăr. Iar înfrânare socotim că se hotărăşte nu numai depărtarea bucatelor (ca aceasta mulți şi din filozofii elinilor au isprăvit-o) ci mai înainte de toate răspândirea ochilor. Că ce folos este dacă depărtându-te de bucate neînfrânarea preacurviei o mănânci cu ochii? Sau cu urechile de voie auzi glasuri deşarte şi diavoleşti? Nici un folos nu este de a te depărta de bucate iar de mândrie şi de înalta cugetare şi de slava deşartă şi de toată patima a nu te depărta. Sau ce folos este să te

înfrânezi de bucate, iar de gânduri rele şi deşarte să nu te depărtezi? Pentru care şi apostolul zicea (1) «Mă tem ca nu cumva să se strice înțelegerile voastre». Drept aceea înfrânat să ne facem dinspre acestea toate, nu cumva cu cuviință va veni şi peste noi imputarea Domnului (2) că țânțarul îl strecurăm şi cămila o înghițim.

Cum că nu se cuvine a căuta şi a vâna vorbele cele cu rudeniile din lume sau de ale acelora a grijii.
Capitolul XX

Iar de rudenii şi de prieteni şi de părinți atâta trebuie să fim despărțiți cu dragostea, pe cât vedem pe cei morți că sunt despărțiți de cei vii. Că cel ce întru adevăr s-a dezbrăcat spre luptele faptei bune, şi de lumea toată împreună cu toate cele din lume s-a lepădat şi s-a răstignit pe sineşi (ca să zic lucrul cel deplin) lumii, a murit lumii şi tuturor celor din lume, măcar părinți de vor fi, măcar frați, măcar a treia sau a patra sau cea mai de jos spiță a rudeniei de sunt. Deci de se vor muta părinții din viața lumească şi la petrecerea copilului vor veni, cu adevărat sunt rudenii, având nu rânduiala părinților, ci a fraților. Că părinte este prea adevărat întâi Părintele tuturor, iar al doilea după Acela cel ce este povățuitor duhovniceştii petreceri. Iar de vor rămâne rudeniile iubind viața cea dintâi, parte sunt a lumii, de care noi ne-am despărțit, şi în nimic nu se înrudesc cu noi, care am lepădat pe omul cel după trup şi ne-am dezbrăcat de rudenia cea cu dânşii. Iar cel ce îndrăgeşte cu deadinsul iubirea celor din lume şi cu dânşii totdeauna pofteşte să vorbească, obiceiurile lor le-a băgat în suflet prin deasa vorbă şi iarăşi de socoteala cea lumească umplându-şi mintea din împotrivirea cea bună a căzut şi de socoteala cea duhovnicească s-a despărțit şi borâtura cea dintâi a amestecat-o cu sufletul şi de vrăjmaşul s-a

rănit, tulburând prin rudenia cea trupească petrecerea cea duhovnicească.

Rudeniilor dar să le rugăm de la Dumnezeu cele prea bune – dreptate, zic, şi bună credință – şi pe acestea pe care noi le socotim cinstite. Că acestea nouă ni se cuvine să le rugăm, şi lor le este de folos să le câştige de la noi. Iar noi de grija şi osârdia cea pentru aceia să ne slobozim cugetele. Că diavolul văzându-ne pe noi că ne-am dezbrăcat de toată grija vieții şi alergăm sprinteni spre cer, băgând în noi gândirea cea pentru rudenii şi de ale acelora făcându-ne a ne îngriji, face pe cuget a se griji şi de grijile vieții, adică care este averea celor ai noştri, şi de este de ajuns, sau de lipsă, şi care sunt câştigurile care li s-au făcut lor din dări şi luări, şi cât le creşte bogăția, şi care pagube le vin din întâmplările vieții, şi cât scad ele averea care o au; şi ne face să ne bucurăm de agoniselile lor şi să ne întristăm de pagubele lor şi să ne facem vrăjmaşi cu vrăjmaşii lor (şi mai ales după ce ni s-a poruncit pe nimeni să nu avem vrăjmaş) şi împreună să ne bucurăm cu prietenii lor – care nu sunt vrednici de multe ori de duhovniceasca împrietenire -; încă să ne bucurăm şi de câştigurile lor cele nedrepte şi care nu au nici un cuvânt, şi toate obiceiurile cele rele ale pricinilor vieții - de care noi dezbrăcându-ne duhovniceştile înțelegeri le-am sălăşluit în noi – iarăşi le bagă peste cugetele noastre. Şi socoteala cea materialnică şi lumească băgând-o iarăşi în suflet, pe călugărul cel dinlăuntru îl strică şi îl face numai un chip cioplit de călugăr să poarte, nicicum însuflețiți cu faptele cele bune; de multe ori pentru dragostea cea mare pentru rudenii a îndrăznit călugărul şi furtişag de cele sfinte să facă ca neaverea rudeniilor să o vindece. Că cele ce se pun pentru păstrare pentru sfinții care s-au afierosit pe sine lui Dumnezeu, lucruri sfinte şi cu adevărat afierosiri dumnezeieşti şi se cunosc, şi se înțeleg. Deci ce pişcă ceva dintre acestea este unul din cei ce îndrăznesc să facă furtişag de cele sfinte.

Cunoscând dar vătămarea cea nesuferită a dragostei către ai săi, să fugim de grija cea pentru dânşii, ca de una ce este armă diavolească. Că însuşi Domnul o astfel de dragoste şi de iubire a oprit-o într-acest chip, că unuia din ucenici nu i-a dat voie, nici măcar însăşi aceasta ca să-şi ia ziua bună de la ai săi. Iar altuia, nici peste trupul tatălui său, care murise, să nu tragă pământ. Că celui ce vrea să-şi ia ziua bună de la ai săi îi zice: «Nimeni punând mâna sa pe plug şi căutând înapoi nu este îndreptat întru împărăția cerurilor» (1). Iar celui ce se ruga să-l îngroape pe tatăl său îi zice: «Vino după Mine şi lasă pe morți să-şi îngroape pe morții lor». Măcar că amândorura li se părea că fac rugăciunile prea cu socoteală şi drepte. Dar Mântuitorul nu s-a plecat, nici a lăsat cât de puțin să se despartă de dânsul ucenicii împărăției cerurilor, ca nu decât cugetarea cea înaltă şi cerească mai smerit ceva sau să facă sau să socotească, pentru plecarea cea către dragostele cele pământeşti şi trupeşti. Fiindcă nu este slobod ca cel ce cugetă cele cereşti să aibă vreo grijă de acestea de pe pământ, ca unii ce acum s-au mutat şi mai presus de lume cu mintea s-au făcut. Iar de va zice cineva „cum dar legea porunceşte a purta grija de ai săi?”, zicând: «Şi pe cei ce sunt din sămânța ta nu-i vei trece cu vederea» (2), asemenea încă şi apostolul: «Iar dacă cineva de ai săi şi mai ales de cei de casă nu poartă grija, de credință s-a lepădat şi este mai rău decât necredinciosul» (3), scurt răspunsul vom da că dumnezeiescul apostol către cei din lume, către cei ce au bogăția cea materialnică şi pot să mângâie neaverea rudeniilor a zis aceasta. Asemenea şi legea acestea zice. Şi ca mai în scurt să zic, către cei vii le zic, nu către cei morți. Că aceştia fără de dare de seamă sunt de toată datoria ca de acest fel.

Iar tu ai murit adevărat şi te-ai răstignit întregii lumi. Că lepădându-de de bogăția cea materialnică neagoniseala ai iubit-o, iar pe sineți afierosindu-te lui Dumnezeu odor te-ai făcut al lui Dumnezeu. Ca cel ce ai murit, slobod eşti de tot ajutorul cel

către rudenii. Ca un neagonisitor nimic nu ai ce să dai. Încă şi însuşi trupul aducându-l roadă şi dar lui Dumnezeu şi nici peste dânsul de aici nemaiavând stăpânire ca cel ce este dar dumnezeiesc, nu-ți este slobod să-l ai spre întrebuințarea oamenilor, ci să petreci împreună numai cu singuri cei de un obicei, fiindcă şi ei pe toate le-au dăruit lui Dumnezeu. Deci de unde ți se vor potrivi ție graiurile cele pomenite ale Sfintei Scripturi? Sau cum nu vei greşi lepădându-te de mărturisirile tale care le-ai făcut să te nevoieşti?

Cum că nu se cuvine a se tăia din frățimea cea duhovnicească.
Cap XXI

Trebuie însă şi la aceasta să fie încredințat arătată că cel ce odată a venit la legătura şi împreunarea frățimii duhovniceşti, nu va mai putea a se tăia şi a se despărți de aceştia cu care s-a împreunat. Că dacă oamenii de multe ori adunându-se spre însoțirea vieții acesteia materialnice, nu vor putea să se despartă afară de tocmelile lor, sau cel ce face aceasta vinovat va fi certărilor celor hotărâte, cu mult mai mult cel ce a venit la întocmirea împreună viețuirii celei duhovniceşti, care are nedezlegată şi veşnică împreunarea, nu va putea a se despărți şi a se tăia de aceştia cu care s-a împreunat; sau aceasta făcând sub prea grele certări de sus pogorâte se pune pe sineşi. Că dacă muierea care a venit spre însoțirea bărbatului şi are trupească împreunare cu dânsul, de se va prinde că l-a vrăjmăşuit, cu moarte se osândeşte, cu cât mai mult cel ce s-a împreunat cu însoțirea duhovnicească, martor şi mijlocitor fiind însuşi Duhul Sfânt, se face vinovat pentru despărțire?

Deci precum mădularele trupului împreunate fiind cu legătura firii, nu vor putea să se rupă din trup – sau de se va rupe

mort se va face mădularul ce s-a rupt – aşa şi călugărul cel ce se împreunează cu frăţimea şi de legătură mai tare decât firea, adică de încheierea întru o împreunare a duhului se ţine, nu va avea stăpânire a se tăia de aceştia cu care s-a împreunat; sau aceasta făcând mort este cu sufletul şi lipsit de darul duhului. Fiindcă s-a lepădat de tocmeala care s-a făcut înaintea lui. Iar de va zice cineva că unii din fraţi sunt răi (că nu-i va învinui pe toţi, că n-a făcut însoţire pentru răutate, ca toţi întocmai să fie răi) deci de va zice că sunt răi unii din fraţi şi fără de pază strică binele şi nu bagă în seamă de petrecerea cea cucernică şi luarea aminte cu deadinsul cea cuviincioasă călugărilor o trec cu vederea, şi pentru aceasta trebuie să se despartă de unii ca aceştia, nu destulă îndreptare a despărţirii a aflat aceasta. Că nici Petru, sau Andrei, sau Ioan, pentru răutatea lui Iuda nu s-au rupt din cealaltă ceată a apostolilor, nici altul oarecare din apostoli nu a făcut-o pe aceasta pricină de despărţire, nici nu s-a împiedicat cu ceva de răutatea aceluia spre a se supune lui Hristos, ci învăţăturilor Domnului supunându-se, bunei credinţei şi faptelor bune urma, iar nu spre răutatea aceluia se întorcea. Aşa cel ce zice că „pentru cei răi sunt silit să mă despart de duhovniceasca împreunare” nu a aflat pricinuiri binecuvântate ale nestatorniciei sale, ci este el pământ pietros care nu poate să hrănească cuvântul adevărului pentru nestatornicia socotelii sale, ci pentru asupreala unei mici supărări sau pentru neînfrânarea patimilor nu rabdă petrecerea cea înfrânată ci îndată i se usucă odrasla învăţăturii cea de curând răsărită de arşiţa patimilor, izvodind pentru a sa încredinţare pricinuiri deşarte şi neîndestulate spre îndreptare înaintea scaunului lui Hristos, şi pe sineşi cu lesnire amăgindu-se. Că nimic nu este mai lesne decât a se amăgi cineva pe sineşi. Fiindcă fiecare se face luişi judecător după plăcere, cele dulci judecându-le că sunt de folos.

Fie, dar, unul ca acesta osândit înaintea judecăţii adevărului, ca unul ce se face pricină de sminteli multora, adică

prin pilda cea rea zădărăşte de-a pururea spre urmare necuviinţelor celor deopotrivă, şi al lui „vai!” moştenitor se face. (1) Şi mai de folos îi este lui ca să se spânzure o piatră de moară de grumazul lui şi să se înece întru adâncul mării. Căci când sufletul se va obişnui cu depărtarea, de multă neînfrânare se umple, de lăcomie şi de îmbuibarea pântecelui, de minciună şi de tot năravul cel rău, şi mai apoi în fundul răutăţii se răstoarnă, de relele cele mai de pe urmă pătrunzându-se. Deci cel ce se face povăţuitor la unele ca acestea, să ia seama la pierzarea a câte suflete vinovat se face, care nu poate să fie de ajuns să dea seama nici pentru sufletul său. Că pentru ce unul ca acesta nu urmează Marelui Petru şi nu se face celorlalţi pildă de credinţă tare şi de început pentru cele bune, ca strălucind lumina isprăvilor lui, şi cei ce petrec în întunericul răutăţii să se povăţuiască spre lucrul cel bun? (2) Apoi încă Noe cel drept nu a zis către Dumnezeu că „trebuie să ies din lume fiindcă toţi sunt răi”, ci a răbdat cu bărbăţie şi vitejeşte, şi printre adâncul răutăţii buna credinţă neînvăluită a păzit-o, şi către Stăpânul nicidecum împotrivire nu a făcut, ci cu suferire şi răbdare printre valurile păgânătăţii a mântuit corabia bunei credinţe. (3) Şi Lot în Sodoma printre atâta păgânătate şi fărădelege şi necuviinţă petrecând, fapta bună nestricată a păzit-o, nicăieri robită de rele bântuieli; ci printre ucigaşi de străini şi care grăiau cu ocară multă şi desfrânare împotriva legilor firii, pe sfinţenie neîntinată şi el a păzit-o, şi celorlalţi, pe cât a fost cu putinţă, a povestit-o, cu faptele mai înainte de cuvinte învăţând binele. Iar tu pricinuieşti nebăgările de seamă ale fraţilor, care sau sunt, sau tu le scorneşti, punând în minte ducerea şi depărtarea, şi meşteşugind lepădarea Sfântului Duh, şi faci pe clevetirea fraţilor perdea şi acoperământ al răutăţii tale şi al lenevirii ostenelilor celor pentru fapta bună.

Drept aceea înţelepţindu-se unul ca acesta prin pilde, mulţumească-se cu legătura Duhului, pe care luişi în vremea

înfăşărilor celor dintâi ale naşterii celei cereşti şi-a potrivit-o. Că nici de se va întâmpla la mână să pătimească vreunul din degete ceva din cele de mâhnire, atunci nici celălalt va voi să se taie, ci va fugi întâi de durerea tăierii, apoi încă şi tare va rămânea pe loc, ca şi trebuința celui ce se primejduieşte să o plinească în locul aceluia a trup, şi mâna să nu se lipsească cu totul de ramurile cele fireşti, şi să se jefuiască de podoaba sa cea potrivită şi firească. Mută, dar, spre călugăr pilda, şi ia seama câtă durere şi nepodoabă face sufletelor celor simțitoare spre acea tăiere, şi cum pe sineşi mort şi de viață neîmpărtăşit se arată! Iar cum că povățuitorul nu va alege a îndemna spre răutate pe cel ce îi este lui ucenic, ca viețuirea cea rea a dascălului pricină de despărțire şi de depărtare să se facă ucenicului, aşa, de voiți, să socotim. Ce e părintele? Şi ce e dascălul? Învățători de copii amândoi. Că unul, fiului, iar celălalt, ucenicului se sileşte a le ruga de la Dumnezeu şi a le voi cele mai bune. Că firea părinților este a se ruga ca fii lor cât de buni şi înțelepți să se facă, şi cucernici şi smeriți; ca fiii să fie lăudați, iar părinții mai slăviți să se facă dintru a se aduce la dânşii bunătățile fiilor. Dar sârguință este şi învățătorilor de copii ca cei ce se deprind de dânşii să se facă prea puternici şi prea meşteri, ca cu puterea şi cu iscusința vestită făcând lupta, să se arate străluciți biruitori ai luptătorilor împotrivă, şi lupta acestora cea după lege să se facă laudă arătată a povățuitorilor. Încă şi tot cel ce a ales să învețe pe alții are fire să voiască ca ucenicii învățăturilor lui să vină la desăvârşita înțelegere. Dar fiindcă firea părinților această rânduială are, cum nu se va ruga şi învățătorul cuvioşiei, ca cel ce se învață de dânsul să se arate prea fără de răutate şi prea înfrânat în duhovniceasca înțelepciune? Şi mai vârtos ştiind curat că de se va face astfel ucenicul lui, el şi înaintea oamenilor slăvit va fi, şi de la Hristos luminate cununi va primi, fiindcă pe slugile Lui, iar mai bine să zic, pe frații Lui (fiindcă şi aceasta

Hristos a primit-o), prin a sa silință i-a făcut vrednici de împrietenirea cu Dânsul.

Încă şi alta să socotim. Că de se va face ucenicul rău pentru a lui povățuire, ruşine nemângâiată va avea povățuitorul înaintea adunării celei a toată lumea şi înaintea cetei întregii mulțimi a celor cereşti în vremea Judecății, şi nu numai se va ruşina, ci se va şi munci. De unde, dar, îi va veni povățuitorului să nu voiască să se facă ucenicul lui cucernic şi bun? Şi într-alt chip este nefolositoare dascălului răutatea ucenicului. Căci fiindcă au ales amândoi a vieţui împreună unul cu altul, de orice răutate se va împărtăşi ucenicul, din roadele acesteia întâi dă dascălului. Precum din cele ce se târăsc cele otrăvitoare, mai întâi în cei ce le încălzesc slobod otrava. Încât este dinspre toate părțile arătat, şi din firea lucrurilor, şi din folosul povățuitorului, că se va ruga, şi în tot chipul se va sili ca ucenicul lui să se facă blând şi cucernic. Că de ar fi fost îndemnător al răutății şi al vicleşugului, negreşit la acest sfârşit s-ar fi silit să aducă pe cei ce se închipuiesc de dânsul. Iar dacă este învățător al faptei bune şi al dreptății, nu ar fi voit, socotesc, să iasă sfârşitul potrivnic sârguințelor sale pentru ucenicul său. Toată pricinuirea dar binecuvântată s-a ridicat de la cel ce voieşte a se despărți de duhovniceasca adunare. Şi pricină de o astfel de socoteală i s-a arătat că este neînfrânarea patimilor şi lenevirea cea către osteneli, şi putrejunea şi nestatornicia judecății. Că nu a auzit acesta de la proorocul David că (1) «fericiți cei ce păzesc judecata» – cei ce păzesc, nu cei ce strică. (2) Aceştia sunt cei asemănați cu nebunii care pe nisip, adică pe nestatornicia socotelii, au pus temelia duhovniceştii zidiri, pe care puține picături de ispite, şi mic pârâuț al năpădirilor vicleanului, pe dedesubt trăgând-o, temelia a surpat-o şi a risipit-o.

Pentru ascultare mai deplin
Cap 22

Deci în ce chip se cuvine cel ce odată s-a unit cu duhovniceasca adunare să păzească unirea nedezlegată, după cât este cu putinţă, am arătat mai înainte. Iar acum iarăşi cuvântul cel pentru ascultare să-l lămurim. Şi fiindcă mai înainte prin scurte cuvinte l-am povestit, acum mai desăvârşit să-l descoperim şi să arătăm câtă supunere cere cuvântul cel cu de-amănuntul de la călugări către cel mai mare. Că din însăşi Sfânta Scriptură mă voi ispiti să descopăr măsura ei. Pavel apostolul către Romani scriind, porunceşte (3) ca tuturor stăpânirilor celor mai înalte să se supună – stăpânirilor celor lumeşti, nu celor duhovniceşti. Şi aceasta din cele ce se aduc precum pe urmă a arătat, zicând pentru dajdii, şi dijmă, şi hotărăşte ca cel ce se împotriveşte măcar cât de puţin stăpânirii, lui Dumnezeu se împotriveşte. Dacă dar stăpânitorilor lumii acesteia, care au luat stăpânirea după lege omenească, atâta supunere de la cei bine credincioşi Dumnezeiasca Lege le-a dat, şi mai vârtos că atunci în păgânătate trăiau aceia, câtă supunere este dator călugărul a aduce celui ce s-a pus de la Dumnezeu stăpânitor, şi de la legile Lui a luat stăpânire? Şi cum nu se va împotrivi aşezământului lui Dumnezeu cel ce împotriveşte povăţuitorului? Şi mai ales că şi arătat apostolul porunceşte, în toate să ne supunem povăţuitorilor celor duhovniceşti, că zice (1): «ascultaţi pe învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor. Că aceia priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor da seamă, ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând. Că nu este vouă de folos aceasta». Deci dacă a nu ne pleca desăvârşit nu ne este de folos, se cuvine a vâna noi ceea ce este mai de folos. Că a nu fi de folos, precum socotesc, aduce însemnare de mare pagubă şi căinţă şi îndreptare.

Se cuvine, dar, să râvnim mai vârtos supunerii sfinţilor, care către Dumnezeu au arătat-o, de voim ca pildă din destul la pricina aceasta să avem şi bine să lucrăm ascultarea. Şi nimeni

să nu mă socotească pe mine că vrând să întăresc supunerea cea către povățuitori, prea peste măsură aduc pildele, şi cu ascultarea cea către Dumnezeu îndrăznesc cu obrăznicie să asemăn supunerea cea către oameni. Că nu de la sinemi pornit fiind, ci din înseşi Dumnezeieştile Scripturi această însemnare am făcut-o. Că ia seama ce zice Domnul în Evanghelie, legiuind ascultarea cea către robii săi: (2) «Cel că vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte». Şi iarăşi, într-alt loc: (3) «Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, şi cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă». Iar cum că ceea ce apostolilor a zis, pentru toți cei ce după dânşii erau să fie povățuitori a legiuit-o, din multe şi fără de îndoială mărturii al Dumnezeieştilor Scripturi, şi din semne prea luminate se poate să arătăm, că şi noi Dumnezeieştilor legiuiri urmând am făcut cuvintele, zicând că ni se cuvine nouă a pune înainte pildă a ascultării celei către cei mai mari pe supunerea sfinților cea către Dumnezeu. Cum dar sfinții au arătat Stăpânului supunerea? Vezi-mi pe Avraam, căruia i se porunceşte să lase casa, moşia, averea, agoniselile, rudeniile, prietenii, şi peste acestea să vâneze cele împotriva acestora, țara cea străină, necunoştina cu nimeni, rătăcirea, sărăcia, fricile, primejdiile, şi câte greutăți urmează celor ce sunt în străinătate; şi fără zăbavă ascultă, şi lasă îndestularea cea de acasă şi odihna, şi alege în locul ei chinuirea şi rătăcirea cea în țară străină.

Vezi călugăr prea adevărat, şi trecător cu vederea de toată îndestularea cea lumească pentru Dumnezeu? Dar să adăugăm cele de aici înainte: vine la Palestina, la locul cel de Dumnezeu arătat spre nemernicie, şi fiindcă foamete a cuprins țara aceea, la Egipt se mută, şi acolo după ce i s-a luat femeia, nimic nu se împuținează la suflet, nici iconomiilor lui Dumnezeu nu impută că în locul supunerii acest fel de răsplătiri primeşte, ci cu blândețe şi aceasta a răbdat-o, care este o nedreptate mai grea decât toate nedreptățile, şi care i s-au făcut nu o dată, ci a doua

oară de împăratul Gherarilor. Că după ce a judecat şi a hotărât o dată să asculte pe Dumnezeu nu lua seama ce iconomiseşte Dumnezeu pentru dânsul, ci cum va duce el ascultarea prea desăvârşită şi neprihănită. Pentru aceasta şi mai pe urmă ia adevărat fiu pe Isaac, plată şi dar pentru rugăciunea şi credința cea îndelungată. Dar când îl vedea pe dânsul că păşeşte înainte spre floarea vârstei şi nădejdi bune dă părinților de diadohie şi rămânerea mai pe urmă a neamului, atunci după atâtea nădejdi i se porunceşte de Dumnezeu să-l suie pe dânsul într-un munte înalt şi să-l jertfească Celui ce i l-a dat. Şi primind acest aspru glas şi înfricoşată slujbă, şi pe cea mai tare decât firea nu poruncă numai, ci şi auzire, cum cu blândețe a suferit, cum nu şi-a ieşit din minte, cum nu a căzut cu sufletul, ci ca şi cum ar fi vrut să jertfească un miel, aşa cu socoteală liniştită şi netulburată, jugul ascultării punându-şi-l asupră-i, mergea împreună cu copilul să împlinească ceea ce i se poruncise, nimic, nici întru aceasta neiscodind judecat lui Dumnezeu, nici imputând, ci la ceea ce era a sa luând seama, cum adică în nimic să nu slăbească ascultarea, aşa cu adevărat şi cunună strălucită a luat, punându-se în lume stâlp al credinței şi al ascultării. Era cu putință încă supunerea şi a celorlalți sfinți, care au strălucit în istoria cea veche, să o povestim, spre învățătura ascultării celei fără de îndoială a călugărilor. Dar ca să nu facem lung cuvântul, pe fiecare din cei ce vor să se învețe la ascultarea Sfintelor Scripturi trimițându-l, noi spre ucenicii Mântuitorului cuvântul îl vom întoarce, arătând cum ascultau şi cum se supuneau. Le zicea lor Iisus încă la început când erau de curând ucenici şi nădăjduiau că numaidecât va împărăți Stăpânul, şi socoteau că şi ei nimic nu se vor trudi, nici nu se vor primejdui, nici nu se vor osteni, ci împreună vor împărăți cu Hristos, şi de slava şi slujba şi cinstea cea împărătească împreună vor fi părtaşi. Şi aceasta o arată adevărat Petru, stând împotriva lui Iisus când pentru a Sa patimă făcea cuvintele, că zice: «luându-L pe Dânsul Petru, a

început a-I sta Lui împotrivă zicând (1): Milostiv fii Ție, Doamne, nu va fi Ție aceasta», şi arătând cu aceasta că nici cât de puțin ceva greu nu aştepta. Dar arată şi fiii lui Zevedei, fiindcă au adus la Domnul pe maica lor să-L roage pentru dânşii, ca să se cinstească cu şederea cea de-a dreapta şi cea de-a stânga. Că de nu ar fi socotit că acum îndată va să împărățească El, nu ar fi îndrăznit să ceară acest lucru, negândind ei de şederea Mântuitorului cea de-a dreapta Tatălui în ceruri.

Ce, dar, le zicea lor, când aşteptau acestea şi nădăjduiau? (2) «Iată Eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor». Şi după ce au auzit un lucru atât de potrivnic nădejdii lor, nu au zis că „pentru alte nădejdi am venit la Tine şi cele împotriva celor nădăjduite ne porunceşti nouă; răsfățare am aşteptat, şi la primejdii ne trimiți; cinstiri am nădăjduit, şi necinstiri arunci în mijloc; împărăție am aşteptat şi a ne goni şi a fi tuturor robi porunceşti”. Nici una dintru acestea nu au zis, măcar că şi altele au auzit decât cele zise, mai multe şi mai grele, precum aceea:(3) «Vă vor da pe voi în necazuri, şi vă vor omorî pe voi, şi veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu». (4) «Şi înaintea domnilor şi a împăraților veți fi aduşi pentru Mine». Acestea dar toate după ce fără de nădejde le-au auzit, plecându-şi grumazul minții s-au supus sub jug, şi gata spre primejdii, spre nevoi, spre batjocuri, spre împroşcări cu pietre, spre bătăi cu toiege, spre necinstiri, spre cruci, spre feluri de feluri de morți au purces, şi cu atâta osârdie acestea le-au răbdat, încât se bucurau ei, şi prăznuiau luminat când s-ar fi învrednicit să se împărtăşească cu patimile lui Hristos. (1) Că zice: «se bucurau că s-au învrednicit pentru numele Lui să se necinstească». Această supunere se cere de la cel după Dumnezeu călugăr să aducă celui mai mare. Că Hristos ucenici a ales dând chip oamenilor această viață, precum am zis mai sus, să râvnească. Că povățuitorul, nimic altceva nu este decât cel ce ține fața Mântuitorului şi s-a făcut mijlocitor între Dumnezeu şi între oameni şi cu sfințenie lucrează lui

Dumnezeu mântuirea celor ce i se supun lui. Şi aceasta de la Însuşi Hristos ne învăţăm, fiindcă pe Petru l-a pus păstor după Sineşi al Bisericii Sale. (2) Că zice «Petre, Mă iubeşti mai mult decât aceştia? Păstoreşte oile Mele». Şi tuturor încă păstorilor şi dascălilor celor de aici înainte întocmai stăpânire le-a dat. Şi semn al lucrului acestuia este că toţi leagă asemenea şi dezleagă ca Acela. Precum dar oile se supun păstorului, într-acolo abătându-se încotro păstorul le mână, aşa se cuvine călugării cei după Dumnezeu să se supună povăţuitorilor, neiscodind poruncile, când sunt curate de păcat, ci cele poruncite cu toată osârdia şi silinţa împlinind. Că precum teslarul sau zidarul, pe fiecare din uneltele meşteşugului o unelteşte după a sa voie şi nu va putea zice unealta că nu va împlini trebuinţa spre care meşterul o poartă, ci se supună mâinii celui ce o poartă, aşa se cuvine călugărul să fie de trebuinţă spre împlinirea zidirii celei duhovniceşti, ca o unealtă meşterului. În toate să se supună, care va judeca povăţuitorul, că este bine să slujească el, ca nu cumva să vatăme săvârşirea lucrului cel duhovnicesc, neaducând împreună cu ceilalţi pe a sa trebuinţă. Şi precum unealta nu eişi îşi alege ceea ce va fi de trebuinţă de a lucra spre împlinirea meşteşugului, aşa şi călugărul se cuvine nu luişi a-şi alege lucrurile, ci a lăsa la priceperea şi rânduiala meşterului închipuirea cea pentru sineşi. Că ştie cel ce cu pricepere povăţuieşte să cerceteze cu de-amănuntul pe ale fiecăruia, şi năravurile, şi patimile, şi pornirile cele sufleteşti, şi după acestea şi rânduiala cea de la sineşi pentru fiecare să o potrivească. Pentru aceasta se cuvine nicidecum a nu se împotrivi aşezământurilor lui, ci a fi încredinţat, că a se cunoaşte pe sineşi şi a se vindeca este mai greu decât toate. Căci este lipită de firea oamenilor iubirea de sineşi, şi fură judecata adevărului de la fiecare prin împătimirea cea către sine. Iar a se cunoaşte de altul şi a se vindeca, este lesne. Fiindcă patima iubirii de sineşi la cei ce judecă pe alţii nu face supărare chibzuirii celei adevărate. Că

această unire în adunarea călugărească fiind aşezată, cu lesnire şi pacea între dânşii va petrece, şi mântuirea cu dragoste şi învoire a tuturor se va isprăvi.

Cum că şi cele proaste lucruri se cuvine călugărul să le primească cu multă osârdie
Cap 23

Se cade însă călugărul şi cele mai proaste lucruri cu multă silință şi osârdie să le primească a le face, ştiind că tot lucrul care se face pentru Dumnezeu, nu este mic, ci mare, şi duhovnicesc, şi de ceruri vrednic, şi ne trage nouă plățile cele de acolo. Deci măcar după dobitoacele cele ce poartă povară pentru trebuințele cele de obşte, de va fi trebuință a merge, nu se cuvine a se împotrivi, punând în minte pe apostoli, cum cu osârdie au ascultat pe Domnul când le-a poruncit să aducă mânzul, şi socotind că şi aceia pentru care noi primim purtarea de grijă a dobitoacelor, frați ai Mântuitorului sunt, şi dragostea şi silința cea către aceştia se aduce către Domnul, care a zis: (1) «Încât ați făcut unuia dintru aceşti frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut». Iar dacă pe cele ale celor prea mici le face ale Sale, cu mult mai mult pe ale celor aleşi le va face ale Sale, numai să nu socotească slujba pricină de nebăgare de seamă, ci cu toată trezvirea pe sineşi să se păzească, ca şi luişi şi celor ce îl întâlnesc să se facă folos. Iar dacă ceva din lucrurile cele mai proaste va fi trebuință să lucreze, trebuie a şti că şi Mântuitorul a slujit ucenicilor, şi cele proaste din lucruri nu a socotit cu nevrednicie a le face, şi mare lucru este omului să se facă lui Dumnezeu următor, fiindcă prin aceste smerite se suie la înălțimea urmării aceleia. Şi cine va putea şi zice de aici smerite pe acelea de a căror lucrare s-a atins Dumnezeu?

Cum că nu se cuvine călugărul a căuta cinsti şi dregătorii
Cap 24

Iar cinsti nici într-un chip nu se cade călugărul să caute. Că dacă aici caută răsplătire ostenelilor şi isprăvilor, ticălos este pentru răsplătire, fiindcă pentru cele vremelnice se păgubeşte de cele veşnice. Iar de a ales aici să se lupte, iar în cer să ia cununile, are datorie nu numai a nu căuta cinsti, ci şi când se dau a se lepăda de ele şi a le împinge de la sineşi, ca nu cinstea cea de aici scădere slavei celei de acolo să se facă. Că această viață de acum toată este a lucrurilor şi a luptelor, iar cea viitoare este a cununilor şi a răsplătirilor, precum Marele Pavel, vrând să săvârşească viața aceasta de aici şi la cele de acolo să se mute, zice: (2) «Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credința am păzit; de aici gătită îmi este mie cununa dreptății, pe care îmi va da mie Domnul, nu aici, ci în ziua aceea, dreptul Judecător». Şi iarăşi Mântuitorul zice: (3) «În lumea aceasta scârbe veți avea». Şi iarăşi, acelaşi apostol: (4) «Prin multe necazuri ni se cade nouă să intrăm întru împărăția cerurilor». De voieşti dar să împărățeşti în veacul cel viitor, aici nu căuta nici odihnă, nici cinste, ci măcar deşi te necăjeşti acum pentru Cuvântul, adică al adevărului, să ştii că vei împărăți mai pe urmă. Că pentru necazul acesta de aici ce se face pentru bine, această plată s-a hotărât. Iar de nu pătimeşti necaz, să nu aştepți cununile cele de acolo, fiindcă aici n-ai făcut luptele şi ostenelile cele hotărâte pentru cununi.

Cinsti dar nicidecum să nu caute călugărul, nici a se face mai mare peste ceilalți (5) «că tot cel ce se înalță pe sineşi se va smeri, iar cel se smereşte pe sineşi, se va înălța». De se va înălța pe sineşi călugărul, greu şi puternic are pe Cel ce îl smereşte şi Care poate până la iad a-l pogorî. Iar de se va smeri pe sineşi, luminat şi prea mult se va înălța. Fiindcă Dumnezeu după

puterea sa înalță pe cel ce se smereşte. Aşteaptă dar pe Cel ce bine înalță, o, călugăre, şi nicidecum nu te împuțina cu sufletul spre acestea de acum. Că eşti luptător şi ostenitor al lui Hristos, tocmit toată ziua să te osteneşti şi să rabzi toată arşița zilei. Pentru ce până încă nu ai împlinit măsura zilei vânezi odihna? Aşteaptă seara, care este hotarul vieții acesteia de aici, ca venind stăpânul casei să îți numere plățile. Că după ce s-a făcut seară, a zis domnul viei ispravnicului său: (7) «Cheamă pe lucrători şi le dă lor plata», nu la amiază zi, nici la începutul năimirii. Aşteaptă dar hotarul vieții, şi atunci vei lua plățile după vrednicie. Iar acum primeşte locul cel de pe urmă, ca atunci să iei pe cel dintâi.

Pentru netrufia şi prostimea bucatelor
Cap 25

Iar deosebire de bucate nicidecum nu se cade călugărul să caute, nici prin prefacere, ca şi cum de înfrânare, schimbare de mâncări. Că aceasta este surpare a rânduielii celei bune a obştii, şi pricină de sminteli şi de „vai" moştenitor se face cel ce în adunare călugărească acest de pricini de tulburare dă. Ci măcar această merindă păstrămăluită[4], care Sfinţii Părinţi au judecat să

---

[4] Şi este această bucăţică păstrămăluită şi uscată ca pastrama, sau batojită, adică sau ca batogul, după cum unii socotesc, seu; iar după cum alţii, slănină de porc uscată, pe care chinoviile cele din Pont după paradosis al Sfinţilor Părinţi în loc de altă îndulcire o puneau în bucate. Iar din călugării cei iubitori de slavă şi iubitori de dulceţuri, ca şi cum ca de carne, ca jidovii ferindu-se de aceasta, căutau cele mai cinstite şi mai bune îndulciri şi mâncări, precum peşte şi unt şi altele. Însă această bucăţică punându-se într-o mulţime de zeamă sau de legume, face două bunătăţi: una că de la călugării cei disidemoni şi care se feresc de carne nu pentru înfrânare, ci ca jidovii de carnea de porc, le ridică disidemonia şi socoteala cea greşită; iar alta că de la cei mândri şi care se fălesc pentru nemâncarea cărnii, le surpă mândria cea deşartă.

se pună în bucate prea mică în loc de altă îndulcire, unită cu cealaltă mâncare de apă sau de verdețuri de va fi, să nu se lepede de ea cu pricinuire că acum de evlavie din voia sa şi plină de mărirea deşartă, ca de carne, şi să caute cele mai cinstite şi mai bune mâncări, ci cu zeama bucățelii celei prea mici pâinea fără de luare de seamă muind-o, s-o mănânce cu toată mulțumirea. Că acea prea mică bucățică întru atâta mulțime de apă sau de mâncare, de se va întâmpla, de legume, punându-se nu este prihănire de desfătare, ci înfrânare cu adevărat a călugărilor, prea subțire şi aspră. Trebuie dar unora ca acestora a nu le lua seama nevoitorul cuvioşiei. Că nu ne depărtăm de unele ca acestea după obiceiul jidovilor, ci de îmbuibarea desfătării fugind.

Cum că pe cel ce priveşte spre desăvârşire nimic nu va putea să-l vatăme ieşirea afară
Cap 26

Dar de va zice călugărul că se vatămă de ieşirile afară sau de călătoriile cele ce se fac pentru trebuințe de nevoie ale obştii, şi pentru aceasta se va lăsa de ieşirea afară, unul ca acesta încă nu a înțeles subțirătatea ascultării, nici nu a priceput că această ispravă de acest fel de moloşituri nu se săvârşeşte. Vază, dar, pildele sfinților, cum ascultarea au săvârşit-o, la nici una din poruncile cele atâta de cu anevoie săvârşite nicicât de puțin grăind împotrivă sau punându-se împotrivă, şi să se învețe ascultarea cea desăvârşită. Iar dacă cineva şi cu adevărat se va vătăma, să se roage frățimii ca să se roage lui Dumnezeu pentru dânsul. Dar şi el să ceară de la Dumnezeu cu nădejde neîndoită ca să se facă vas lucrător şi de bună treabă în toate, şi în isprăvile cele duhovniceşti, şi în slujbele cele trupeşti, spre lucrurile cele bune. Şi negreşit Cel ce primeşte osârdiile celor ce caută binele,

va da puterea. Fiindcă El a îndemnat spre cerere şi a zis: (1) «Cereți şi se va da vouă; căutați şi veți afla; bateți şi se va deschide vouă. Că tot cel ce cere ia; şi cel ce caută află; şi celui ce bate i sa va deschide». Şi iarăşi într-alt loc: (2) «Iar de este vreunul din voi lipsit de înțelepciune, să ceară de la Dumnezeu, care dă tuturor din destul şi nu înfruntează, şi i se va da lui. Să ceară însă cu credință, nimic îndoindu-se». Şi pentru toate, mai în scurt, pentru care mintea va şchiopăta întru ascultarea cea desăvârşită sau satana va împiedica tâmpind şi zăticnind osârdia, acest ajutor întrebuințându-l, să ne rugăm lui Dumnezeu, şi să cerem să ni se dea înlesnire a isprăvilor, şi să se pironească cărnurile noastre cu frica lui Dumnezeu şi nerăspândită să ni se facă nouă mintea, nicidecum biruindu-se de poftele şi de dulcețile cele trupeşti. Că în vremea răspândirii minții poftele cele lumeşti răsărind în suflet, feluri de feluri de tulburări lucrează în gânduri, şi pregetători ne fac spre lucrurile cele bune.

Să nu ne lepădăm, dar, de a aduce fiecare ajutorul său la trebuințele cele de obşte şi de nevoie ale trupului, ci să ne rugăm lui Dumnezeu să luăm de la Dânsul puterea ajutorului. Că de se vor lepăda toți după urmarea celor dintâi, cine va împlini trebuințele? Şi mai vârtos că şi din pildă este cu putință să ne învățăm noi aceasta. Că ostaşul cel rânduit acum în vreo ceată nu se ispiteşte pe cei din ceată să-i întoarcă spre a sa deprindere, ci el spre deprinderea şi obiceiul cetei se preface. Trebuie dar şi cel rânduit în adunarea cea duhovnicească, nu pe aceia să voiască a-i trage spre al său nărav, ci pe al său nărav a-l asemăna cu obiceiurile şi deprinderile celor ce sunt în adunare.

Cum că nu se cade călugărul să aibă îndeletniciri osebite ale sale

Cap 27

Dar stăpânire peste sine nici un minut de vreme nu poate să aibă călugărul ca să zăbovească în treburile sale. Că nici unealta fără meşter nu va putea să se mişte, nici vreun mădular nu va putea măcar în cât de puțină vreme să se despartă de tot trupul cel întreg, sau să se mişte fără de voia meşterului celui din lăuntru, şi mai mare peste tot trupul. Nici călugărul fără de voia celui mai mare, nu are loc să facă sau să lucreze ceva. Iar de va zice că pentru slăbiciunea trupului nu poate să facă poruncile, atunci cercarea slăbiciunii sale o va lăsa la judecata celui mai mare. Afară de acesta, şi cuvântul Scripturii de îl va socoti, se va îndemna pe sineşi spre împlinirea celor ce i se poruncesc, auzind Scriptura zicând: (1) «Încă nu ați stătut până la sânge împotriva păcatului luptându-vă». Şi iarăşi în alt loc: «Pentru aceasta mâinile cele slăbite şi genunchile cele slăbănoage vi le îndreptați».

Cum că se cuvine cel mai mare cu părintească dragoste să iconomisească cele ale ascultătorilor
Cap 28

Dar însuşi cel mai mare, ca un părinte pentru fiii cei adevărați purtând grijă, va cerceta trebuința fiecărui frate, şi va aduce, după cât este cu putință, vindecarea şi purtarea de grijă cea cuviincioasă; şi mădularul, care într-adevăr este slab, ori sufleteşte, ori trupeşte, cu dragoste şi cu voire de bine, cuviincioasă părintelui îl va purta.

Cum că nu se cade să se facă în adunarea cea călugărească tovărăşii de doi sau de trei frați
Cap 29

Însă dragostea cea între sineşi se cade să o aibă fraţii unii către alţii, dar să nu facă oarecare tovărăşii, doi sau trei adunându-se la un loc. Că nu este dragoste acesta, ci împerechere, şi despărţire şi vinuire a răutăţii celor ce s-au adunat. Că de ar fi iubit unii ca aceştia buna rânduială a obştii, de obşte ar fi avut către toţi şi deopotrivă dragostea. Iar dacă tăinuindu-se de ceilalţi, şi deosebindu-se pe sineşi, adunare în adunare se fac, rea este adunarea unei prietenii de acest fel, şi un lucru schimbat afară de cel de obşte pe unii ca aceştia îi adună, care este scornire, afară de cea obişnuită bună rânduială. Trebuie dar nici acest fel de tovărăşii a nu le lăsa să fie în adunări, nici pentru paza dragostei să vie în însoţirea unui frate care va să viclenească şi să strice legile bunei rânduieli a obştii, ci până rămân toţi în bine, să fie a fiecăruia însoţire şi unire cu toţi. Iar dacă cineva vrând a se împotrivi aşezării celei obişnuite pe fratele împreună îl trage după sineşi, acesta întâi de cel sănătos, ca un bolnav la socoteli, în taină să se sfătuiască. Iar de nu va voi deosebi a se tămădui, să se ia împreună cu acela şi alţi fraţi, cei mai pricepuţi spre tămăduirea lui, după cum zice Sfânta Evanghelie: (2) «Iar de nu te va asculta pe tine, ia împreună cu sineţi încă unul sau doi». Iar de nu se va pleca nici acestora, celui mai mare boala sufletului lui să se facă cunoscută. Iar dacă nici pe cel mai mare nu-l va suferi, ca un păgân şi vameş să fie socotit, şi ca o oaie stăpânită de stricăciune, din turmă să se oprească, ca nu şi pe ceilalţi să-i umple de boală. Iar de nu va fi nimeni care să se vatăme de pilda cea rea, atunci numai va avea loc şi după cele zise îndelunga răbdare cea pentru dânsul, cu nădejdea de îndreptare. Iar îndelungă răbdare zic cea pentru ca să nu-l taie din turmă, nu pentru ca să nu-l sfătuiască şi să-l certe cu certările cele după lege.

Cum că nu se cade călugărul să caute alegere de îmbrăcăminte sau de încălțăminte
Cap 30

Iar din îmbrăcăminte sau din încălțăminte nu cele ales să le căutăm, ci să alegem cele mai proaste, ca şi întru aceasta să arătăm smerita cugetare, iar să nu tragem asupră-ne părere de împodobitori, şi de iubitori de sine, şi de neiubitori de frați. Că cel ce pofteşte cinstea cea dintâi, de dragoste şi de smerită cugetare este departe.

Că se cuvine ca cel mai mare după măsura puterii trupului să hotărască poruncile, şi pentru cei ce îşi ascund puterea lor
Cap 31

Cel mai mare însă se cuvine să ia seama, ca nu mai mari decât puterea trupului făcând poruncile, spre răspundere împotrivă să zădărască pe cel ce nu poate. Ci ca un părinte tuturor asemenea de binevoitor şi adevărat, pe puterile trupului fiecăruia să le ia seama, şi aşa să împartă şi să dea poruncile. Osândă însă prea mare vor avea cei ce tăgăduiesc puterea trupului lor cea dată de la Dumnezeu, şi se poartă fără de ruşine împotriva celor mai mari, şi la ce li se porunceşte nu se supun. Că dacă celui mai mare primejdie mare şi nesuferită îi aduce aceea, adică de va ascunde talantul cuvântului şi de nu va vesti mai înainte fiecăruia sabia ce vine pentru păcat, cu mult mai vârtos va aduce primejdie celui ce ia de la Dumnezeu putere a trupului spre folosul obştii şi pe aceasta o face nelucrătoare şi o ascunde.

Cum că nu se cuvine a se mâhni frații când cei mai slabi se învrednicesc de cruțare şi milostivire
Cap 32

Frații însă să nu se mâhnească, şi să le pară rău, când cel mai mare va da celor mai slabi slujbele cele potrivite lor, şi-i va învrednici pe dânşii de milostivire, aşa cerând trebuința. Ci celor mai tari ca de nişte mădulare mai slabe să le fie milă de cei ce au trebuință de milostivire, şi cu aceasta să plinească dragostea cea duhovnicească. Că nici piciorul în trup, nu se va scula asupra mâinii, sau şi pe dânsa o va sili la a sa slujbă. Nici mâna toată nu v-a pune greutatea lucrării sale pe degetul cel mai mic, ci fiecare din mădulare, puterea care au luat-o de la fire, aceasta o lucrează, purtând pe cele mai slabe. Această rânduială de se va păzi în adunarea cea duhovnicească, se va arăta, (1)« căci cu adevărat suntem trup al lui Hristos, şi mădulare din parte», legătura împreunării şi unirea cea fără împerechere a unora către alții totdeauna păzindu-o.

Că nu se cade cei mai mari să dea îndrăzneală călugărilor celor ce fug din adunarea lor, sau pe aceştia la însoțirea vieții să-i primească
Cap 33

Trebuie însă şi cei mai mari peste adunările cele duhovniceşti, fiindcă îi deprind la dragostea cea către dânşii a unora către alții, şi au făcut a sa purtare de grijă a lor ce trebuie să aibă între dânşii unii pentru alții, să nu surpe osârdiile lor cu a unora pe a altora, nici să primească pe frații cei ce se duc şi cei ce vin aşa prost şi fără de cercare. Că această este o tulbureală desăvârşită, şi risipire, şi a lucrului celui duhovnicesc stricare. Că cei mai pricepuți din frați, de frica lui Dumnezeu fiind ținuți, cu întărire petrec în lucrul cel bun, iar cei mai leneşi şi mai

trândavi, şi de sfiala cea către oameni , şi de nevoia ce le atârnă asupră de la oameni, se povăţuiesc spre bine şi se îndreptează. Dacă dar cel mai leneş va vedea că este slobod lui, neoprit să fugă de ostenelile cele din adunare, care o dată a ales, şi să se mute la altă şedere, şi să vieţuiască fără de pază şi desfrânat, lesne se va rupe de frăţime, şi pierzării lui vinovat va fi cel ce lesne îl primeşte. Şi răul acesta păşind înainte, de multe ori şi pe cei ce bine călătoresc îi abate din calea cea dreaptă şi cu rânduială, şi pierzarea tuturor peste cel ce dă pricinile alunecărilor se grămădi. Deci ca nu acesta să se facă, pe fraţii ce au fugit sau să-i sfătuim şi să-i întoarcem de unde au ieşit, sau de nu ni se pleacă nouă, să ne ferim, şi să ne întoarcem despre dânşii, şi de întâlnirea lor să ne lepădăm, şi fraţilor tuturor acesta să le poruncim, ca sau măcar însuşi aceia înţelepţindu-se prin acest fel de întoarcere a noastră despre dânşii să vină iarăşi la staulul lor, şi sub povăţuirea celui ales lor păstor să se păstorească; sau dacă aceia vor rămâne întru lepădarea de duhovniceasca însoţire, ceilalţi măcar după ce vor vedea cum s-au făcut de urâţi, să se înţelepţească prin pilda acesta, şi să fugă de urmare, ca să scape de ruşine.

Iar cum că acestea nu sunt vorbe ale mele, ci arătate cuvinte ale Duhului, înseşi graiurile lui Pavel le voi pune de faţă, prin care pe cei ce vieţuiesc desfrânat i-a pedepsit, dimpreună cu alţii şi pe beţivi şi pe ocărâtori sub certări punându-i. (1) « Că dacă vreun frate este curvar, zice, sau ocărâtor, sau beţiv, cu unul ca acesta nici să nu mâncaţi împreună. » Şi iarăşi în alt loc pentru ceia ce nimic nu lucrează, ci umblă iscodind, zice: (2) « Pe acesta însemnaţi-l şi nu vă amestecaţi cu dânsul. » Iar cum că cel ce smulge tocmelile ce le-a făcut înaintea Duhului, îndrăzneşte cele mai rele decât ocărâtorii, şi decât beţivii, şi decât cei ce petrec în şederea fără de lucru, fiecăruia este arătat. Drept aceea, cu urmare porunceşte cuvântul pe cei ce strică buna rânduială cea duhovnicească să-i dăm în lături, şi să-i oprim de

vorba celor ce păzesc pe acea bună rânduială. Iar atunci numai se cuvine a rămâne despărțirea fratelui fără de certare când cu judecata celui mai mare pentru vreo iconomie oarecare se face.

Cum că nu se cade călugărul cel ce petrece în adunare, să aibă ceva deosebi din cele materialnice
Cap. 34

Însă trebuie călugărul cel ce a ales însoțirea cea mai sus zisă, de toată agoniseala cea osebită a celor materialnice să fie slobod. Că de nu face aceasta, întâi însoțirea cea adevărată a stricat-o cu agoniseala cea osebită, apoi încă şi semne mari de necredință a arătat asupra sa, ca omul ce nu crede în Dumnezeu, că pe cei adunați în numele Lui îi v-a hrăni, şi n-a auzit de la proorocul David zicând: (3) «Mai tânăr am fost, şi am îmbătrânit şi nu am văzut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerând pâini» , pâini sau cele înțelegătoare ale priceperii, sau cele simțite, cu care trupul se hrăneşte. (4) Că dacă sunt doi sau trei adunați pentru numele lui Hristos, în mijlocul lor este, cu mult mai mult unde este mult mai multă adunare, şi mai de mulți oameni. Deci sau nimic nu va lipsi din cele de nevoie, fiind Hristos de față cu noi (că nici israelitenilor în pustie nu li s-a făcut lipsă de cele de trebuință). Sau de va şi lipsi spre cercarea noastră, mai bine să avem lipsă şi să fim cu Hristos, decât fără de însoțirea Lui, cu toate cele din viață să fim bogați. Şi o acest fel de agoniseală nu numai până aici pune să stea vătămarea, ci mai departe o duce. Că cel ce s-a silit a avea ceva osebit, nimic alt, decât numai despărțire şi depărtare cugetă. Că cel ce nu priveşte spre aceasta, ce va mai şi agonisi? Ştiind că cu darul lui Hristos robii lui întru îndestularea tuturor celor de nevoie petrec de-a pururea. Arătat dar este unul ca acesta, că tăiere şi omorâre a sufletului său cugetă, şi pentru puțini bănişori îşi vinde mântuirea sa, şi (dați-

mi voie să îndrăznesc puțin) al doilea Iuda se face, de la furtişag începând. Că furtişag este agoniseala cea osebită, şi prăpăstuieşte în vânzare. Că vinde şi el pe Cuvântul Adevărului, precum acela pe Domnul. Căci când canonul vieții opreşte, ca nici să ne despărțim de adunarea cu care ne-am împreunat, nici osebită oarecare agoniseală să agonisim, nici câtuşi de cât să facem ceva pe furiş, care să fie pildă rea celor ce petrec împreună, spre vătămarea fraților; apoi trecând cineva cu vederea frica lui Dumnezeu, şi legile Sfântului Duh, întâi ascundere (că ascundere este agoniseala cea osebită cu orice fel de chip şi orideunde). Apoi încă şi depărtare şi despărțire va pune în minte, cum nu a vândut pe Cuvântul Adevărului, şi al doilea s-a făcut, după cât i se poate lui vânzând adevărul. Trebuie dar cu tot chipul să fugim de a agonisi ceva deosebi, afară de cele se câştigă de obşte pentru toți; şi să nu păzim mintea cu aceasta numai neîntinată, ci şi pe omul cel dinăuntru să-l curățim de toate întinăciunile, dinspre o parte de gândurile cele necurate şi rele, care tulbură locaşul cel din lăuntru al Duhului, iar dinspre altă parte de vicleşug, şi de fățărnicie, şi de zavistie, şi de sfadă, care smulg dragostea din rădăcină, şi pe Dumnezeu din sufletul unora ca acestora Îl gonesc. Că dacă Dumnezeu dragoste este, cel ce nu are dragoste, este lipsit de dumnezeiescul dar.

Ci cu toată smerita cugetare, şi cu sfințenie, şi cu gătirea cea spre faptele cele bune pe al său suflet fiecare păzindu-şi, la cele de aici să-şi încuie mintea socotind, ca nu în vremea aceasta de acum să greşească din vreuna din voile lui Dumnezeu, şi începerea petrecerii călugăreşti să o rupă. Că o acest fel de aşezare a sufletului, de toată răspândirea minții ne va izbăvi pe noi, şi cu cucernicie şi cu socoteală întemeiată ne va face să urmăm tuturor bunătăților, aceasta mai întâi de toate întărind în suflet, că Dumnezeu este bun, şi pricinuitor de toate bunătățile, iar de vreun rău nici într-un chip de nici unul, măcar de vom

gusta noi spre trebuința îndreptării, mai iute vindecarea. Că doctor fiind Dumnezeu al sufletelor omeneşti, după măsura firii bolilor amestecă de ajuns puterea doctoriilor, curățind răutate prea adâncă, când va fi trebuință de aceasta. Aceasta dar ştiind arătat, să mulțumim pururea măcar deşi mai usturăcioasă vom simți tămăduirea, curățindu-ne de nebăgările de seamă. Iar acesta, a suferi şi cercare prin ispite, este lucru a foarte puțini oameni, şi care sunt asemenea ca Avram. Şi acestea sunt, câte darul lui Dumnezeu smereniei minții noastre a dat, spre îndemnarea voastră celor ce ați iubit viața cea de obşte; decât care, precum cuvântul a arătat, şi cunoştința minții noastre a priceput, nici mai strălucită, nici mai frumoasă, nici mai înaltă petrecere nu va putea să se afle între oameni. Dar fiindcă şi celor ce țin viața cea singuratică, îndemnarea cea după putință le-am adus-o, dar unul şi acelaşi este scopul amândorura, ca să placă adică lui Hristos şi de un neam şi asemenea sunt învățăturile cele pentru aceştia, pentru aceea să citim şi cuvântul acelora, că poate şi de acolo se va da cuvântului acestuia ceva de folos, care va putea să strălucească mai mult şi să împodobească petrecerea vieții de obşte.